

STENOGRAFSKE BELEŠKE
NARODNE SKUPŠTINE
KRALJEVINE JUGOSLAVIJE

GODINA 5

BEOGRAD 1936 GODINE

KNJIGA 3

XXVII REDOVNI SASTANAK

NARODNE SKUPŠTINE
KRALJEVINE JUGOSLAVIJE

DRŽAN 30 MARTA 1936 GODINE U BEOGRADU

PRETSEDAVALI:

PRETSEDNIK

STEVAN ĆIRIĆ

i

POTPRETSEDNIK

Dr. JOSIP REŽEK

SEKRETAR

MUSTAFA MULALIĆ

Prisutni g. g. Ministri: Ministar poljoprivrede Svetozar Stanković, Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja i zastupnik Ministra pravde Dragiša Cvetković, Ministar trgovine i industrije dr. Milan Vrbanić, Ministar građevina dr. Marko Kožul, Ministar prosvete Dobrivoje Stošović, Ministar finansija Dušan Letica, Ministar pošta, telegrafa i telefona dr. Branko Kaluderčić, Ministar bez portfelja dr. Miho Krek, Ministar bez portfelja Vojislav Đorđević.

POČETAK U 10.20 ČASOVA

SADRŽAJ:

Pre dnevnog reda: 1 — Čitanje i usvajanje zapisnika XXVI redovnog sastanka.

2 — Saopštenje izveštaja Finansijskog odbora sa odvojenim mišljenjem manjine i predsednika Finansijskog odbora o izmenama i dopunama koje je učinio Senat Kraljevine Jugoslavije u predlogu Finansijskog zakona za budžetsku 1936/37 godinu;

3 — Saopštenje izveštaja Administrativnog odbora o pregledu kase, knjiga i novčanih dokumenata Računovodstva i blagajne Narodne skupštine za vreme od 31 decembra 1935 do 29 marta 1936 godine.

4 — Saopštenje interpelacija narodnih poslanika: Dorda Jevtića na Predsednika Ministarskog saveta i Ministra inostranih poslova o velikim prihodima koje prima g. Svetozar Tomić, senator, od Društva Crvenog krsta, kao njegov potpredsednik, i o protivzakonitom članstvu u upravi Agencije Avala A. D. dr. Uroša Krulja, senatora.

5 — Saopštenje molbi i žalbi.

6 — Odgovor Predsednika Narodne skupštine na kratka pitanja narodnih poslanika: dr. Janka Baričevića i Mite Dimitrijevića.

Govornici: Predsednik Narodne skupštine Stevan Ćirić (8 puta), Vojislav Lazić, Sekretar Narodne skupštine Mustafa Mulalić, Miloš Rašović (dva puta), Milinko Milutinović, Petar Bogavac, dr. Janko Baričević, Mita Dimitrijević.

Dnevni red: Pretres izmena i dopuna koje je učinio Senat Kraljevine Jugoslavije u predlogu Finansijskog zakona za budžetsku 1936/37 godinu.

Govornici: Izvestilac većine dr. Časlav Nikitović, Izvestilac manjine Nikola Sokolović, Mita Dimitrijević, dr. Mile Miškulin, dr. Dragutin Kojić, Predsednik Narodne skupštine Stevan Ćirić (6 puta), dr. Milenko Marković, Mita Dimitrijević, Potpredsednik Narodne skupštine dr. Josip Režek, zamenik izvestioca Života Milanović.

Predsednik Stevan Ćirić: Gospodo narodni poslanici, otvaram XXVII redovni sastanak Narodne skupštine. Molim gospodina sekretara da izvoli pročitati zapisnik prethodne sednice.

Sekretar Mustafa Mulalić pročita zapisnik XXVI redovnog sastanka Narodne skupštine.

Predsednik Stevan Ćirić: Ima li ko od gospode narodnih poslanika kakvu primedbu na zapisnik? (*Vojislav Lazić:* Molim za reč.)

Reč ima gospodin Vojislav Lazić. (Smeh.)

Војислав Лазих: Немојте се, господо, ни смејати, а немојте се ни љутити што ја чиним приговор скоро на сваки записник. (Смех). То је моје право, господо, код оваквог реакционарног Пословника, и код оваквог реакционарног поступања код примене Пословника.

Господо, ја сам поднео једну интерпелацију на Господина Министра унутрашњих дела по делу убиства Миодрага Матића, земљорадника из села Кастинско, кога су убили државни органи, убили су га сами жандарми, и у интерпелацији, господо, то јасно стоји написано, а кад је на прошлом састанку та интерпелација приказана, приказано је да сам ја поднео интерпелацију о поступку жандарма у селу Скели. И ви нисте обавештени о тој интерпелацији као што треба, а није обавештена ни јавност онако као што треба. И ви можете да се питате и јавност може да се пита, какав је то поступак жандарма против којих Војислав Лазих подноси интерпелацију. Можда ћете ви мислити, то је једна наивна ствар, жандарми су извршили нешто што им власт није наредила, или нешто безначајно, док међутим жандарми су убили човека, убили су човека ни крива ни дужна, средина на путу, командовали му: Руке у вис! А он када је рекао зашто руке у вис, онда су они опалили из пушака на њега и убили га. Али сада једна друга ствар! Ко ислеђује то? Не ислеђује нико, суд не ислеђује, најалост, њега опет ислеђују жандарми.

Председник Stevan Ćirić: Gospodine poslanice, to nije primedba na zapisnik! Vi ovde razvijate svoju interpelaciju. Izvolite izneti primedbu na zapisnik.

Војислав Лазих (наставља): Господо, ја за то протестујем, што у записник није ушла права интерпелација, како је она и написана, него је ушла наопако, приказана наопако, приказана зато, да се не изнесе право стање режима, како влада у овој земљи. Приказано је, да је моја интерпелација упућена о поступку жандарма, а није приказано да је упућена зато, што су жандарми убили једног невиног човека. И ја тражим да се записник исправи, да се исправи и да се да прави назив те моје интерпелације, прави смисао те интерпелације.

И у место што је тамо написано и казано: „Подноси интерпелацију на Министра унутрашњих дела о поступку жандарма жандармериске станице у Скели на дан 23 марта 1936 године”, — ја тражим да се измени и да се тачно каже како јесте: „Подноси интерпелацију на Министра унутрашњих дела за дело убиства Миодрага Матића из Кастинског од стране два жандарма из жандармериске станице у Скели на дан 23 марта 1936 године”.

Господо, ја чиним ту примедбу зато, што тражим да се ствари приказују онакве, какве јесу. Ово није усамљен случај поступака жандарма. Ово је много пута понављано у нашој земљи. У моме срезу пре 15 дана, такође су жандарми једног човека отерали у воду, те се удавио. Нема, најалост, г. Министра унутрашњих дела овде, да чује, како његови органи власти поступају у овој земљи.

Протестујући против записника, протестујем, у исто време, и против насиља, која се врше у овој земљи.

Председник Stevan Ćirić: Gospodin sekretar ima da se izjasni, da li prima ovu primedbu na zapisnik.

Sekretar Mustafa Mulalić: Gospodo narodni poslanici, nije običaj, da se u sednički zapisnik unosi sadržina čitave interpelacije, a još manje čitava interpelacija, nego se stavlja samo naslov interpelacije. (Voјislav Lazić: Naslov je stavljen rdavo!) Pošto je naslov stavljen, ja ovu primedbu g. Lazića ne mogu primiti.

Председник Stevan Ćirić: Prima li Narodna skupština zapisnik onako, kako je pročitao? (Primal) Objavljujem da je zapisnik primljen bez primedaba. Ima reč narodni poslanik g. Rašović.

Милош Рашовић: Господо народни посланици, ја сам се јавио за реч о повреди Пословника.

Прекјуче, кад сам хтео да уђем на седницу Народне скупштине, органи јавне безбедности дочекали су ме на улазу у салу са речима, да им је Председник Народне скупштине издао наређење да ме не пуне у салу. Оваквим поступком Председник Народне скупштине не само да је погазио Закон о пословном реду у Народној скупштини, што му уосталом, није први пут, већ је дозволио, да се са народним посланицима поступи тако да се не може наћи израз, којим би се то могло оквалитиковати, а да не говорим о самом положају Председника Народне скупштине, који, по својој високој дужности и функцији, треба народне посланике да штити у извршавању њихових дужности. (Жагор на десници).

Господо народни посланици, у Закону о пословном реду тачно су предвиђени сви случајеви, тачно и јасно, кад се и у ком случају једном народном посланику може осујетити приступ седницама Народне скупштине. Ја не знам да ли су г. Председник Народне скупштине и његови наредбодавци свесни тешких последица, које овакав њихов рад може изродити. Али ја са своје стране, као посланик, сматрам за своју дужност, да са овога места јасно и отворено кажем, и Председнику Народне скупштине и Председнику Краљевске владе и Министру унутрашњих дела, да сам ја свестан, да у овој земљи има још свесних и часних грађана који су свесни своје дужности и пуни своје мушке способности, да своју дужност врше како треба и како доликује сваком часном грађанину. (Један глас: Ви претите!)

Са своје стране, господо народни посланици, ја не претим, него поново са овога места тврдим, да нема те силе која ме може, док сам у животу, спречити у вршењу моје дужности коју имам према своме народу и према својим бирачима. Господо, ви говорите да претим, то, господо, није истина. Ја не претим. Ја говорим оно што треба да говори један народни посланик. Ја говорим оно, што би народу требало да говорите и ви у вршењу своје дужности, не, ја не претим, то није претња, него претња долази, господо, од Краљевске Владе, која спречава народне посланике да улазе на седнице Народне скупштине и да врше своју дужност.

Господо народни посланици, да, најалост, било је и пуцања, било је и увек ће бити, свуда и на сваком месту, безумника или малоумника. То је случај, тежак случај, који смо ми сви осудили и сви жалили. Али, господо, за углед Народне скупштине, ја тврдим да је случај г. Сте-

вана Ђирића са оваквим поступцима спречавања много тежи....

Господо, разликује се по својој функцији један посланик и један Претседник Скупштине. Према томе, господо, као што сам малочас казао, са овога места наглашавам, а не претим, него наглашавам, да ћу своју дужност посланика вршити упркос свих полицијских и насилних метода које Краљевска Влада спроводи.

Господо, ја разумем и могу да схватим овакве поступке Краљевске Владе. Ја знам и да је Господин Претседник Владе и Господин Министар унутрашњих послова прилично узнемирене савести и да се и тако узнемирена савест претворила у један страх. Тај страх постао је права болест. Они, господо, на сваком кораку виде опасност по себе. Али, господо, не можемо ми да патимо, не можемо ми да страдамо због тога што они осећају на свакоме кораку страх. Нека господа раде онако како закони прописују, нека господа раде тако и ја их уверавам да им се неће ништа догодити.

Господо, постоји једна велика разлика у циљевима Краљевске Владе и наших. Али исто тако постоји тако исто велика разлика и у сретствима за остварење тих циљева. Ми, господо, желимо да их излечимо од те болести, уверавајући их да се никада нисмо служили мучким и подлим сретствима. (Повици: Оружјем, револверима!) Ја верујем, да више везе са тим револверима и метцима имате ви него ми, па и Краљевска Влада може бити, јер господо, да смо ми ти људи који хоће да се служе с револверским метцима, ја вас уверавам, да би ви много јаче и много боље осетили шта значе наши револверски метци, као што су то осетили и наши непријатељи онда када сте ви земљу напуштали.... (Гласови: Немојте вређати!) Овде седи половина таквих људи и ја са правом тако говорим.

Претседник Stevan Ćirić: Gospodine poslanice, molim vas da ne vredate svoje drugove gospodu narodne poslanike.

Милош Рашовић (наставља): Ја, Господине Претседниче, не вређам. Увредили сте, Господине Претседниче, Ви мене, када сте издали онако наређење органима јавне безбедности.

Претседник Stevan Ćirić: О tome ću ја Vama odgovoriti. Ја сам Вас mirne savesti pustio да govorite i да izgovorite Vaše optužbe до краја.

Милош Рашовић (наставља): Господо посланици, на завршетку ове моје речи ја хоћу да апелујем на оне међу вама који кажу да нису такви да нас помогну у нашем предузећу.... (Гласови из већине: А, ми у то ваше предузеће нећемо!)... да се поштују закони. А ми са тим предузећем немамо везе, то је више ваше предузеће него наше. Они наши невини другови који леже у апсани да су били таквог предузећа какво ви кажете били би до сада изведени суду а не би још тргнули у полицији. Али ви бежите од суда баш зато што знате да нису криви. Ја браним и бранићу баш зато што знам да нису криви и да немају никакве везе са атентатом. Да је било намере и потребе за атентат, ја вас уверавам да бих и ја био са тим људима и да ме од њих ништа не би одвојило као што ме од њих ништа није одвајало и у доба најтежих дана када смо стварали ову земљу. Ја сам био са њима и увек остајем са њима. (Пљескање на левици).

Претседник Stevan Ćirić: Има гећ народни посланик g. Milinko Milutinović.

Милинко Милутиновић: Ја видим, господо народни посланици, да се ви неки смејете кад ја узимам реч и уместо да се стидите свега овога што ћу ја да говорим, ви почињете да се смејете. А да ли је то смешно, господо народни посланици, када се народни посланици заустављају и претресају и траже им се неки револвери? А ја, господо, са овога места тврдим, да баш на овој страни (говорник показује на левицу) неће се наћи ни један револвер, а код вас тамо (говорник показује на десницу) наћи ће се сигурно бар тридесет.

Господо народни посланици, ја сам прекјуче овде, одмах како сам ушао у скупштинску салу, почео да протествујем услед претреса народних посланика у кулоарима Народне скупштине. О томе је већ говорио г. Рашовић и ја хоћу овде да говорим и да протествујем зашто то није ушло у записник, а ми смо пажљиво слушали да ли је то ушло у записник и видели смо да није, мада сте ви сви онога момента чули тај наш протест, а чуо га је и г. Претседник Народне скупштине.

Господо народни посланици, прекјуче када сам пошао на седницу Народне скупштине, на вратима сале трефио ме је један агент који се зове Ивковић и тражио да ме претресе. Позвао ме је да идем у собу, ја сам му рекао да тамо ићи нећу, а ако мисли да имам оружје нека ме претресе ту пред вратима (*Војислав Лазић:* Жалосно је да се народни посланици претресају!) Није, господо народни посланици, ово једини случај, овако се је догодило самном и 13 овог месеца два пута. Пошао сам у салу. Исти тај агент Ивковић позвао ме је у собу да ми нешто каже. Ја сам мислио да збиља хоће нешто да ми каже, и када смо дошли у собу, затворио је врата и тражио је да ме претресе да ли имам револвер.

Ја сам му дозволио зато, што ја никада револвер не носим. Кад ме је претресао ја сам отишао у салу. После пола сата случајно сам изашао и отишао у клуб и кад сам се понова вратио у салу исти агент Ивковић поново ме је позвао да ме претресе. Ја сам одбио али он је навалио и тако ме претресао по други пут.

Господо народни посланици, сутрадан 14 у пет часова у јутру — станујем одавде иза Скупштине 50 метара — залупао је један човек на врата. И кад је тај, код кога станујем, отворио врата ушао је један крупан човек и питао је ли ту станује тај и тај. — Да ли ту станује г. Милинко Милутиновић, народни посланик? Ја како сам се тек разбудило смакнуо сам јорган преко пазуха и рекао: — Ево овде сам ја у соби. Он је казао како је он агент Управе града и како треба одмах да пођем у Управу града. Ја сам устао, обукао се, умио и очешљао, узео штап и пошао. Казао сам му да га молим да знам с киме разговарам да ми да његову легитимацију. Тад ми је показао легитимацију да је заиста орган Управе града, ја сам са њиме изашао. Кад смо изашли и пошли према Скупштини, он ми је рекао: Изволите у аутомобил. Пред станом је стајао један аутомобил. Ја уђем а он прође и седе са десне моје стране а с друге стране улази други агент и кажу шоферу „Терај у Управу града“. (Смех на десници). Па, вама је то опет смешно, место да се стидите свега тога и кад смо дошли докле да се тако прогоне народни посланици, ви се смејете. (*Војко Чвркић:*

Тако сам и ја вођен од оне владе коју си ти помагао! — Војислав Лазих: Чисто не верујем у то!

Pretsednik Stevan Ćirić: Molim gospodina poslanika da završi svoj govor.

Милинко Милутиновић (наставља): Господо народни посланици, кад смо дошли до Управе града, изишли смо из аутомобила и агенти су ме метнули у лифт и бацили мислим на пети спрат. Кад сам дошао горе ушао сам у једну малу собицу, где је само било перо и мастило и ништа више. Ушао је један агент, како кажу да је шеф агената, ја не знам, тај Радић, који је био овде две до три године, не гледајући у мене, гледајући преда се носио је неку гужву хартије и каже ми: „Јеси ли дошао да те ја узмем на моје перо? — Кажи ти мени како се зовеш?”

Извините ви господине, кажем му ја, ја сам народни посланик, не можете казати ви мени ти него ви, имам да добијем столицу да седнем, па после да говорим. (Смех на десници.) Није ни чудо што се смејете јер исти ти агенти и жандарми треба вас да чувају.

Онда је он почео да ме саслушава о томе, како ми је тачно име, како ми је презиме, од кога оца, од које мајке, где сам и како рођен, у коме месту живим, па после почео да ме саслушава о томе кад сам и зашто биран, све од почетка па до данас.

И тако у тој малој канцеларији издржао сам четврт сата. Саслушање је почело тачно у пола 9 изјутра, Потом ми је агент рекао: Пардон, господине, идемо даље. Узео оне пусуле и пошао а и ја с њим мислећи да ће да ме води код неког другог чиновника. Она два агента су ишла за нама, и кад смо прошли кроз кулоаре ушли смо у једну исто тако малу собицу. У тој собици је опет био само сто, перо и мастило. „Где оно стадосмо?” упита агент. — Ту и ту — и почне опет даље да прича по сата. „Идемо даље”. — вели он понова, узео оне пусуле и пођосмо тако кроз кулоаре док нисмо дошли у трећу канцеларију; ја сам ишао с њим мислећи непрестано да идем код неког другог господина, који ће ме саслушати. А кад тамо, тај исти г. продужава саслушање. После пола сата отидемо тако и у четврту, пету и у шесту канцеларију (Један глас: Камо г. Министар унутрашњих послова да чује). Кад сам му рекао, када сам биран, колико сам добио гласова итд. тај господин ми рече: „Кажите ви мени кога је дана била седница Клуба г. Богољуба Јевтића, на тој седници како је донета одлука да се убије Претседник Владе, како је вучена коцка, како је Арнаутовић извукао коцку итд.” Ја сам одговорио, да седница уопште није била, нити је било одлуке, нити је вучена коцка, нити је то икоме у памети било да тако што уради. На то ми је он рекао: „А шта је са парама?” На то се ја раскопчам и извадим своју notiцу па му одговорим: „Имам 20 банака.” „Ама није то” — вели ми он, на шта га ја упитам: „Него шта?” „Оно друго” одговорио ми је он. Онда ја завучем руку у џеп, извадим 5—6 динара ситнице и кажем му: „Изволите, господине” — „Није то”, — вели ми он, — „него оно треће. Оно што ти је дао Министар Којић 30.000 динара да изнесеш пред Народну скупштину. Петнаест хиљада динара си дао као да ти је дао Милан Стојадиновић, а 15.000 динара си оставио за свој рачун.” (Жагор, граја, смех). Ја сам мало час рекао зашто се ви смејете. Ви и треба да се смејете.

Pretsednik Stevan Ćirić: Gospodo molim za mir.

Милинко Милутиновић (наставља): На то сам му ја одговорио: „Господине, је ли то ви мене питате? И кад ме то питате, онда откуда знате да је тако било?” Он ми на то рече: „тако кажу”. — „А, кажу,” — одговорим ја. „Кажу и оно, како је била седница Клуба Богољуба Јевтића, а није била, кажу да је вучена коцка да се убије Претседник Владе, а ни то није било. Није то тако што кажу, него ово што ја кажем, тако је било. „Ја хоћу да Вам кажем како је било. Ево овако је било, Петар Богавец 12 увече упутио ме са писмом г. Претседнику Владе и кад сам тамо дошао са писмом Петра Богавца....”

Pretsednik Stevan Ćirić: Molim g. poslanika da završi svoj govor, ovo nije primedba na Poslovník. Ako ovako nastavite, мораћу Вам одузети рећ, јер Претседништво Народне скупштине је ту ствар испитало и дало своје мишљење Народној скупштини, а Народна скупштина је то мишљење примила и одобрила. (Повици: Тако је! — Одобравање.) Prema tome, после наше изјаве, коју је Народна скупштина примила и усвојила, не могу дозволити да се поново клевета Господин Претседник Кралјевске владе.

Милинко Милутиновић (наставља): Господо народни посланици, кад ме је тај господин саслушао, онда ми је казао овако: „Реците Ви мени, г. Милутиновићу, кога дана је држао седницу Клуб г. Богољуба Јевтића?” (Ђуро Чејовић: А не рекосте нам, где је каса г. Претседника Владе?) Нека изволи Господин Претседник тужити ме, па ћу ја казати где је.

Pretsednik Stevan Ćirić: Gospodine poslaniče, molim Vas da završite.

Милинко Милутиновић (наставља): Ја сам даље рекао: „Питате ме ви кад је била седница Клуба и како је донета одлука да се врши опструкција, добро, господине, а шта је било са оним, што сте ме мало пре питали?” Одговорио ми је: „Па то немам потребе да Вас више питам.” На то сам му рекао: „Онда нећу да говорим.”

Долази други господин. И ја сам рекао да нећу говорити, док се то не упише што сам већ рекао. Речено ми је опет да нема потребе. Ово су ме све питали само зато, да нешто кажем, а да тако и мене ухвате и дођу до нечега, што би могло да им послужи за ову истрагу. Хтели су ваљда да им кажем, да сам био са Арнаутовићем, да сам негде са њим седео, да сам се руковао, па да будем и ја ухапшен. Ето, тако да одем у затвор ни крив ни дужан. Ето тако испитивање трајало је од пола шест изјутра до пола девет увече. Та господа нису ишла ни на фруштук, ни на ручак, ни на вечеру. И напоследку, господа су ми казала да сам саслушан као сведок.

Ја бих желео да питам г. Министра унутрашњих дела да ли је то слобода и где то има, да се један човек, држи толико на саслушању.

Господо, ја идем из Чачка 25 км. пешке све преко шума и преко планине, и ја не носим револвер нити код куће нити уз пут, а најмање овде, шта ће ми. Мени је он омрзо и у рату, и сад кад би ми га неко дао, ја га неби носно, а ко би ми га дао, ја би га оптужио.

Ако буде требао на фронту, опет ћу га носити за Отаџбину и за Краља. Овде у Народној скупштини ја се чудим зашто би ми требало оружје

и зашто би ми требао револвер, кад је, хвала Богу, Краљевска влада увела у Народну скупштину пуно жандарма и полиције. Од кога онда имам да се плашим? Ако би ми ко хтео нешто да учини, ту су жандарми и ту је полиција, која ме је осигурала, да ме неће нико напасти. (Један глас са левице: Али се сад мораш од њих чувати!).

Господо народни посланици, ви се чудите али као што видите ја вам кажем, зашто народ неће у Ј. Р. З. (Смех!).

Председник Stevan Ćirić: Gospodine narodni poslanice, ja Vas molim da završite.

Милинко Милутиновић (наставља): Ово што данас Краљевска влада ради са нама народним посланицима и народним изабраницима и са народом, то, господо, није радила ни Влада покојног Стојана Рибарца, ни Авакумовића, кад је њих осамнаест морало погинути на Горачићу.

То је што сам имао да кажем и молим да ово што сам казао уђе у записник.

Председник Stevan Ćirić: Има рећ, ради личнога обавештења, народни посланик г. Petar Bogavac.

Петар Богавац: Господо народни посланици, народни посланик Милинко Милутиновић, у своме говору, дотакао се и мога имена. Све што је у своме говору изнео, скроз је неистина, и могу да тврдим, да је истина само оно, да је дошао код мене у 12 часова у вече и потписао овај докуменат. Све што сам имао по тој ствари да кажем, ја сам, господо народни посланици, изнео код г. Председника Скупштине и моја изјава стоји тамо, као и све шта сам по овој ствари казао. Са овога места изјављујем поново, да је скроз неистинито оно што је г. Милутиновић овде изнео.

Председник Stevan Ćirić: Gospodo narodni poslanici, na ove dve primedbe o povredi Poslovnika koje su učinili г. g. Rašović i Milinko Milutinović, imam čast da Narodnoj skupštini dam ovo autentično obaveštenje.

Нije tačno, kao što sam već na prošloj sednici izjavio, nije tačno da sam izdao naredenje da se i jedan od gospode narodnih poslanika ne pušta u dvoranu. (Један глас на левици: Ко је онда издао?) Чућете.

Нije tačno ni то, da sam izdao naredenje da se ikoja gospoda narodni poslanici pretresu.

Naprotiv tačno je, kao što sam već izjavio г. narodnom poslaniku Dragutinu Kojiću, koji je prekjuče, odmah после onoga slučaja došao kod мене u ime svoga Kluba da protestuje protiv takvog postupka: da nije istina ni jedno ni drugo, da nisam dao naredenje da ne puštaju gospodu narodne poslanike u Skupštinu, niti da ih pretresaju.

Моје нареденје је гласило само овако: — да га поновим истим речима којим сам га изрекао Šefu јавне безбедности u Narodnoj skupštini — Imate izvesnu gospodu narodne poslanike učtivo zamoliti, da ako imaju kod себе оружје, да га изvole Vama predati које ће, пошто изаду из дворане, добити на-траг. (Burno плјесканје код већине).

Gospodo narodni poslanici, ja vas pitam, da mi po savesti odgovorite, sa rukom na srcu, da sam ja to naredenje bio izdao 6 marta, bih li ja učinio pogrešku, bih li se ja bio ogrešio o Poslovnik? (Burno плјесканје код већине i повичи: Ne bi!) Ali kako toga dana nisam imao nikakav izveštaj o nošenju oružja, nisam mogao takvo naredenje ni da dam.

Molim Narodnu skupštinu, da moj odgovor izvoli uzeti na znanje, tim pre, što će, ako se našao koji organ Narodne skupštine, koji ne bi bio izvršio naredenje onako kako sam ja dao, nego je može biti na svoju ruku učinio više, biti zbog toga kažnjen.

Gospodo narodni poslanici, ja apelujem na sve vas, na svima stranama, после onoga teškog događaja od 6 marta da budemo staloženi. Ne može izaslanik jednog Kluba, kad govori sa Председником Narodne skupštine u napred se ograđivati već od događaja koji mogu doći, pa kazati: Takvi postupci izazivaju događaje koji su nepoželjni, i ja skidam sa себе odgovornost ako se što dogodi.

Ја најенергијније одбијам да тако разговарам са представницима клубова и сматрам, да се у име клубова са Председником Narodne skupštine мора тражити пут и начин који сам и ја тражио у разговору са истим господином народним послаником, када сам му рекао: Gospodine Ministre, da li ja Vašu izjavu smem shvatiti tako, da Klub garantuje za своје članove, da ni jedan od г. g. članova neće ulaziti pod oružjem u Narodnu skupštinu.

Kad sam taku izjavu dobio, i ako je bila između četiri oka, ja sam džentlmenski danas naredio, da se niko više od gospode poslanika ne umoli da ostavi оружје na stranu ako bi ga imao, jer sam verovao na jednu reč da nemaju gospoda оружје.

Ја вас, молим, господо са друге стране, да и Ви тако исто поступите, jer не може се један Председник осуђивати зато што му је стало до тога да спасе државу и земљу од великих потреса, да спасе по сваку цену, па ма и по цену своје рођене репутације. Jestе, своје поштено име Stevan Ćirić, жртвује да спасе земљу од најгорих потреса. (Burno i dugotrajno плјесканје код већине i повичи: Živeo — Miloš Rašović: Molim za reč.)

Po kojoj stvari tražite reč? (Miloš Rašović: Po ovoj o kojoj ste Vi sada govorili.) Ја сматрам да смо ми ту ствар расpravili сада. (Dimitrije Vujić: Molim reč radi ličnog objašnjenja.)

Gospodine poslanice, ja Vas nisam ničim spomenuo i zato nemate nikakvog razloga, da tražite reč radi ličnog objašnjenja.

Gospodinu Rašoviću dajem reč u znak toga, da želim ovo kavaljerstvo i ovo džentlmensтво do krajnjih granica primeniti. Izvolite, gospodine Rašoviću.

Милош Рашовић: Господо народни посланици, чули сте одговор г. Председника Народне скупштине на моје примедбе. Ја бих, господо посланици, још могао и разумети г. Председника Скупштине да је, из обзира предострожности, послао мени једног секретара скупштинског или да ме он сам лично позвао у канцеларију да ми тамо саопшти то своје наређење, али не могу никако примити као оправдано да се према мени поступи овако како је поступљено. Ја стојим на томе гледишту да је нама овде у Скупштини одговоран само Председник Народне скупштине.

Нарочито сумњам у то, јер је и сам тај орган, који је стао испред мене, преклињао ме да се покорим његовом наређењу, да не би изгубио хлеба. „Господине посланиче, радим по наређењу Господина Председника, господине посланиче, немам никакав разлог, лични ни службени, да вам забраним. Наређење сам примио од Председника Народне скупштине”.

Господо, тај случај, који ми се десио овде, од истог тог органа десно ми се и приликом одласка

у Сенат. Према томе ја апсолутно не могу да верујем у веродостојност изјаве Претседника Народне скупштине.

Претседник Стеван Ћирић: Господо народни посланици, за ову последњу рећ, и ако сам био себи ставио у дужност да не опоминјем на ред господу која мене вређају, морам господина Раšовића да опоменем на ред. Јер оно што Народна скупштина узме до знанја, не може се више критиковати и неукусно је, у најманју руку, кад Претседник Народне скупштине нешто изјави, што Народна скупштина прими, да се то критикује. (Живо одобравање.)

Takve pogreške su činjene i na drugom mestu, gospodo narodni poslanici, i ja vas pozivam, da bar vi poštuјete svoga Претседника, ако га на другом месту може бити неће да поштују. (Живо и дуготрајно одобравање и узваци: Живео Претседник Ћирић!)

Što se tiče meritornog dela izјаве g. Rašovića, koliko sam iskreno govorio, najbolji dokaz je to, da ako je doista taj organ izјавио да је по моме наредњу тако радио, да то не може бити истина, јер, ако се не вaram g. govornik je rekao da se taj organ zove Ivković, ja toga organa Ivkovića lično i ne poznajem.

Izvolite čuti izveštaj Finansijskog odbora. (*Milinko Milutinović:* Molim za reč. — Žagor i uzvici: Nemate reč!) Gospodine Milutinoviću, ne mogu vam dati reč. Ja sam vam dao reč da govorite duže nego što imate prava. (*Milinko Milutinović:* Gospodine Претседниче, ništa mi niste kazali šta ste preduzeli što su me trinaest i po sati zadržali na saslušavanju.) Gospodine narodni poslanice, o tome izvolite mi postaviti kratko pitanje i onda ću vam odgovoriti, bilo pismeno bilo usmeno, kako želite, ali sada ne možete govoriti.

Izvolite, gospodo, čuti izveštaj Finansijskog odbora.

Секретар Мустафа Мулић (саопштава): Финансијски одбор доставља Народној скупштини свој извештај, са одвојеним мишљењем мањине и Претседника Финансијског одбора, о изменама и допунама које је учинио Сенат Краљевине Југославије у предлогу Финансијског закона за буџетску 1936/37 годину.

Претседник Стеван Ћирић: Овај извештај је разделен господи народним посланицима и већ стављен на претрес данашње седнице, као што је то Народна скупштина прошле седнице одлучила.

Izvolite čuti izveštaj Administrativnog odbora. (Narodni poslanik Đuro Čejović prepire se sa narodnim poslanikom Vojislavom Lazićem) Gospodine Čejoviću, opominjem vas na red.

Izvolite gospodo čuti izveštaj Administrativnog odbora.

Секретар Мустафа Мулић (саопштава): Административни одбор Народне скупштине подноси Народној скупштини свој извештај о прегледу кесе, књига и новчаних докумената Раџуноводства и благане Народне скупштине за време од 31 децембра 1935 до 29 марта 1936 године, који гласи. (Види прилог.)

Претседник Стеван Ћирић: Прима ли Народна скупштина прочитани извештај Административног одбора? (Прима!) Објављујем да је извештај Административног одбора Народне скупштине о прегледу кесе, књига и новчаних докумената Раџуноводства и благане Народне скупштине за време од 31 децембра 1935 до 29 марта 1936 примљен. Изволите чути интерпелације народних посланика.

Секретар Мустафа Мулић (саопштава): G. Đorde Jevtić, narodni poslanik, upućuje interpelaciju na g. Претседника Министарског савета и Министра иностраних послова о великим приходима које прима g. Свезотзар Томић, senator, од Друштва Црвеног Крста, као његов потпретседник и о противзаконитом чланству у управи агенције „Авала“ А. Д. др. Уроша Круља, senatora.

Претседник Стеван Ћирић: Ове ће се интерпелације упутити g. Претседнику Министарског савета. Изволите чути молбе и жалбе.

Секретар Мустафа Мулић: Народној скупштини упутили су молбе и жалбе: Марија и Ана Силан, Драгољуб Варалић, Никола Латковић, Анета Шеман, Вид Сепаровић, Анзела Орељ и Франко Cetković.

Претседник Стеван Ћирић: Све молбе и жалбе доставиће се Одбору за молбе и жалбе.

Gospodo narodni poslanici, pre prelaska na dnevni red, imam čast da odgovorim na dva kratka pitanja. Jedno mi je uputio narodni poslanik g. dr. Janko Baričević a drugo narodni poslanik g. Mita Dimitrijević.

Pitanje narodnog poslanika gospodina dr. Janka Baričevića glasi ovako:

„Gospodinu Претседнику Народне скупштине — Beograd.

Shodno propisu § 49 Zakona o poslovnom redu u Народној скупштини постављам Вам следеће питање:

Ухапшени народни посланици: Василије Трбић, Драгиша Стојадиновић, Никола Кабалин, Мирко Урошевић, Милајло Ђуновић, др. Српко Вукановић, Драгиша Миловановић, Рађивоје Нановић, Драгољуб Ивановић, Јован Ненадовић, налазе се у тамници Управе града Београда већ од 6 ов. мес. у посве нехигијенским просторијама, које су пуне разне гамаци. Народна скупштина је те посланике предала суду. Тој одлуци Народне скупштине није са стране полицијске власти удовољено.

Pitam Vas:

Šta ste Vi kao Претседник Народне скупштине по својој дужности преузели, да све власти поштују и извршују одредбе Устава, Закона о пословном реду у Народној скупштини и закључке Народне скупштине, и какова обавештења дajете Народној скупштини о томе?

Тражим усмени одговор на првој седници Народне скупштине, то јест дана 30 марта 1936 године.”

Gospodo narodni poslanici, vi svi znate da je izdavanje pomenute gospode narodnih poslanika, tražio Ministar unutrašnjih poslova g. dr. Anton Korošec. (*Vojislav Lazić:* Protivustavno!) Sećate se da je tom prilikom bilo čak debate i o tome, da li ima pravo i Ministar unutrašnjih poslova tražiti izdavanje narodnih poslanika radi vođenja krivične istrage, ili to pravo pripada jedino Ministru pravde. Ja sam sa ovoga mesta, pozivajući se na najviši autoritet u našem državnom pravu, na gospodina Slobodana Jovanovića, izјавио да је i по његовом мишљењу, a i по досадашњој пракси, mogao ne samo Ministar unutrašnjih poslova, nego i kadkad i други нижи непосредни органи заштевати издavanje народних посланика, ради водења кривичне истраге. Према томе, gospoda narodni poslanici, која се налазе у притвору Управе града, налазе се код оних органа, који имају право да по закону, нарочито по Закону о заштити државе, по Закону о државном суду за заштиту државе, воде истрагу. Према томе, ако ја господина др. Baričevića добро shvaćam, тежиште питања лежи у

ovome: Zašto nisu ta gospoda narodni poslanici, 8 dana pošto su pritvoreni stavljeni sudu na raspoloženje, jer po Zakonu o državnom sudu za zaštitu države, posle 8 dana imaju policijske vlasti da predaju sudu one protiv kojih je vođena istraga. Ja mogu reći, gospodo, da sam se i pre ovoga pitanja koje je na mene uputio narodni poslanik g. dr. Janko Baričević, više puta interesovao kod Gospodina Pretsednika vlade i kod Gospodina Ministra unutrašnjih poslova, i kod samog Upravnika grada Beograda, da li istraga teče onako, kako je po zakonu to propisano. Ja sam dobio uvek uveravanja, da istraga teče najbržim mogućim tempom, a povodom pitanja koje mi je uputio narodni poslanik gospodin dr. Janko Baričević, ja sam i juče još jedanput zapitao, i tražio dokumentovanog obaveštenja, da li istraga ide onim tempom, kojim treba da ide.

Na to sam dobio kao odgovor: Da je Uprava grada Beograda, kad je videla da za 8 dana ne može završiti isledenje po § 38 Zakona o državnom sudu, tražila odobrenje od državnog tužioca pri Državnom sudu za zaštitu države, da dopusti produženje istrage. Svojim aktom K.N.S. 63 od 1936 godine, državni tužilac u Državnom sudu za zaštitu države produžio je isledenje za mesec dana. Smatrao sam za svoju užnost, gospodo narodni poslanici, da to produženje, tu odluku, koju je Državni sud doneo na sednici 17 marta, vidim svojim očima i konstatujem, da sam je pročitao i da ona postoji. Prema tome, gospodo narodni poslanici, po mome mišljenju, stanje stvari je ovo: Mi smo izdali g. g. narodne poslanike na zahtev g. Ministra unutrašnjih poslova i mi smo, prema predlogu većine Imunitetnog odbora, primivši ga, odlučili, kako tekst od reči do reči glasi, da se „odobri vođenje krivičnog postupka“ protiv spomenutih narodnih poslanika. Istragu vode one vlasti, koje su po Zakonu o zaštiti države za to pozvane. Rok od 8 dana je istekao, ali su te vlasti na vreme dobile produženje opet od one nadležne vlasti, koja je za to po Zakonu o državnom sudu za zaštitu države pozvana da ga da.

Prema tome, ja g. dr. Janku Baričeviću imam da odgovorim ovo. Mislim, da, kao Pretsednik Narodne skupštine, osim ovih interesovanja za te stvari, nisam mogao ni trebao ništa preduzimati, jer ne vidim nigde, da je zakon povredjen. Povodom ovoga pitanja narodnog poslanika g. dr. Janka Baričevića, raspitao sam se i za one stvari, za koje, moram iskreno priznati, dotle se nisam interesovao, jer nisam mogao pretpostaviti, da se sa g. g. narodnim poslanicima u pritvoru u Upravi grada ne postupa dolično.

G. Baričević u svome pitanju interesuje se: da li je tačno, da oni žive u nehigijenskim prostorijama. Gospodo, ja sam dobio i na ovo pitanje odgovor, koji, dat od samog Upravnika grada, glasi ovako: da su g. g. „narodni poslanici smešteni u najbolje pritvoreničke prostorije, kojima Uprava grada Beograda raspolaže. Na red i higijenske prilike u tim prostorijama obraća se najveća pažnja.“

Ne znam, da li mi je bila dužnost, gospodo narodni poslanici, da lično odem do Uprave grada, da se i sam o ovoj tvrdnji uverim, ali, s obzirom na to, da sam želeo, da narodnom poslaniku g. dr. Janku Baričeviću, dam odgovor još na današnjoj sednici, kako je on to tražio, ja sam sva ova obaveštenja dobio kratkim putem, izbegavajući da ovu stvar „vozam“. Jer, da sam ja pismeni akt uputio g. Ministru unutrašnjih poslova, g. Ministar unutrašnjih

poslova g. Upravnika grada, Upravnik isledniku, islednik Upravniku grada, Upravnik Ministru unutrašnjih poslova, Ministar Pretsedniku skupštine, onda bi time, po onome: „Ja popu, pop daku, a dak crkvenjaku“ toliko dugo vremena trebalo, da danas ne bih mogao odgovriti g. dr. Janku Baričeviću.

Zbog toga, gospodo narodni poslanici, mislim, da nisam propustio u ovoj prilici ništa, i molim Narodnu skupštinu da ovaj odgovor uzme na znanje.

Ima reč narodni poslanik g. dr. Janko Baričević, da se izjasni, da li uzima ovaj moj odgovor na znanje.

Dr. Janko Baričević: Gospodo narodni poslanici, pre svega treba da se osvrnem na juridički momenat u odgovoru Gospodina Pretsednika Narodne skupštine na moje pitanje.

Gospodo, Pretsednik Narodne skupštine postavlja se na stanovište, da je time što su izvesni narodni poslanici predani po Narodnoj skupštini na zahtev Ministra policije, da su ovi narodni poslanici tim aktom predani policiji. Kada bi to bilo, onda bi sa strane Narodne skupštine bila počinjena jedna brutalna i flagrantna povreda Ustava a isto tako i povreda imuniteta i povreda samih postojećih krivičnih zakona. Prema čl. 74 i 75 Ustava, isto tako prema članovima Zakona o poslovnom redu u Narodnoj skupštini, koji su saglasni sa sada spomenutim članovima Ustava, narodni poslanici mogu za krivična dela da odgovaraju samo Narodnoj skupštini i redovnim sudovima — i nikome drugom! Sa narodnim poslanicima može da postupa samo redovni sud, a Sud za zaštitu države nije redovni sud, nego je vanredni sud. Po svojoj biti i po svojoj svrsi stvarno je to jedan preki sud. Prema tome taj sud nije predviđen Ustavom, gde se govori o onim vlastima, koje imaju pravo, da postupaju prema narodnim poslanicima u danom slučaju.

Stoga, gospodo narodni poslanici, odgovor Gospodina Pretsednika Narodne skupštine po ovome pitanju ne samo da me ne može da zadovolji, nego taj odgovor daje meni pravo, da stavim jednu novu zamerku Gospodinu Pretsedniku Narodne skupštine, a ta zamerka je ta, da on po svojoj dužnosti kao Pretsednik Narodne skupštine nije dovoljno proučio niti Ustav naše zemlje, a niti Poslovni red za Narodnu skupštinu. Jer, da je on to učinio, on bi tačno i nedvoumno bio ustanovio, da je čitav postupak, koji se danas vrši prema našim drugovima skroz i skroz ne samo protivzakonit, nego da je i protivustavan. Pa, ne samo to, nego da je to jedna očigledna i jasna veksacija narodnih poslanika u prozirne svrhe.

Gospodo narodni poslanici, moje pitanje išlo je za tim, da upozorim na dužnost, koju ima Narodna skupština sama i njen Pretsednik. Dužnost Narodne skupštine, dužnost Pretsednika Narodne skupštine jeste ta, da budno i ljubomorno pazi na prerogative Narodne skupštine i na prerogative članova Narodne skupštine (Odobranje na levisi). Hapšenje narodnih poslanika u onoj formi, kako je to učinjeno, jeste događaj, koji je pobudio napregnutu i jaku pažnju čitave naše javnosti. Našem Klubu danomice stižu nervozna i uzbuđena pitanja, šta je sa sudbinom tih narodnih poslanika, a ta pitanja.... (Graja na desnici) Gospodo narodni poslanici sa desnice, kako god mi je teško, ja ću vam ovo kazati: ako jedan od vas pode u haps, verujte, da se dr. Janko Baričević neće smežati. (Odobranje na levisi) Ta

nervozna pitanja, gospodo narodni poslanici, jesu nesumnjivo dokaz raspoloženja našega naroda.

Vlada g. dr. Milana Stojadinovića dala je činu od 6 marta međunarodni publicitet. Sa jednom prozornom tendencijom naduvala je fantazijom jednoga Edgara Poa taj događaj, da time uzmogne maskirati svoje protivustavne, protivposlovničke i protivparlamentarne mefe, koje dugo vremena već u Narodnoj skupštini sprovodi. Sa promišljenim računom, samovoljno i jednostrano, pokušava se da žalosnom događaju od 6 marta dađe značenje, koje je imalo prema svojoj važnosti da premaši i delo Puniše Račića. A kada je reč o Puniši Račiću, gospodo narodni poslanici, neće biti na odmet, ako naglasim jednu činjenicu: nosilac liste, na kojoj je biran Puniša Račić, nije bio niko drugi nego g. dr. Milan Stojadinović, i njega je dr. Stojadinović uveo u Narodnu skupštinu (Graja i protesti kod većine) Strpite se i nemojte biti nervozni, jer još ne znate šta ću da kažem. I zna se, gospodo narodni poslanici, da je Puniša Račić spadao među intimuse dr. Milana Stojadinovića. A kada je Puniša Račić 1928 godine učinio delo koje je učinio, dr. Stojadinoviću, ma da se je u krug njegovih najintimnijih ubrajao i Puniša Račić i svakodnevno s njime bio, nije ni vlas sa glave dirnuta niti je bio hapšen ni saslušan. (Odobranje na levlci.) A Puniša Račić ubio je tri čoveka, ubio je tri vode narodne i dva smrtno ranio, a u slučaju od 6 marta bilo je svega jedan metak u plafon i dva u patos. (Graja i protesti na desnici).

Gospodo narodni poslanici, Vlada dr. Stojadinovića išla je tako daleko u egoističkom i partijskom iskorišćavanju toga događaja, da je sprovela znatne promene u svome sastavu, tako da je tangirala i autoritet naše slavne nacionalne vojske. (Uzvici iz većine: To nije istina! *Đuro Čejović*: Nemojte dirati u vojsku! Graja i protesti kod većine).

Pretsednik Stevan Ćirić: Molim gospodu poslanike da ne prekidaju govornika.

Dr. Janko Baričević (nastavlja): Ta mera je već donela svoje plodove i izazvala razočarenje u svima narodnim slojevima u našoj zemlji bez iznimke.

Naši drugovi u apsi legendarni su junaci iz svijua ratova. (Graja na desnici. — *Milan Lazarević* upada u reč). Gospodine poslanice — mislim, da se zovete Jovanović... (*Milan Lazarević*: Ja sam Lazarević-Devetka!) Ako se ponosite tim imenom, to je Vaša stvar, stvar Vašeg ukusa, neka vam bude; ali na to imam da vam odgovorim sledeće: da je nedostojno od Vas lično kao narodnog poslanika, da se usudujete ovakvu sumnju nabacivati na svoje drugove, koji nisu osuđeni.

Pretsednik Stevan Ćirić: Gospodina poslanika Lazarevića opominjen da ne upada. A gospodina govornika da ne vodi diskusiju sa g. g. poslanicima.

Dr. Janko Baričević (nastavlja): Onda Vas molim, Gospodine Pretsedniče, da opomenete gospodu da ne idu pred rudu, pre sudske odluke.

Naši drugovi, koji su sada u apsi, su legendarni junaci, koji su priznati i poznati borci za narodno ujedinjenje i oslobođenje, koji na svome telu nose duboke ožiljke rana sa bojišta, a ne sa komotnih fotelja gospode Ministara, i ti legendarni junaci, koji su dali sve što su mogli za Kralja i Otadžbinu, danas leže u memli od kamena, dok se vi smežete nad njihovom sudbinom. (Prigovori na desnici.)

Pretsednik Stevan Ćirić: Molim gospodu narodne poslanike da ne upadaju govorniku u reč.

Dr. Janko Baričević (nastavlja): Gospodo narodni poslanici, jedno bezumno delo, koje je trebalo, u interesu ugleda naše zemlje, svesti na njegovu pravu meru, onako kako ga je ocenio ceo diplomatski kor, prisutan u Narodnoj skupštini, Vlada dr. Milana Stojadinovića je rastrubila na sve četiri strane sveta predstavivši to, kao umišljeni prevrat širih razmera, koji treba da su inspirisali i da stoje na čelu ljudi, koji su bili na najvećim položajima u državi. Ova sudbonosna krivica vlade dr. Milana Stojadinovića, danas je svršen čin. Nikakva majstorija Ministra policije dr. Antona Korošca, ne može to da popravi. Teške odgovornosti za to jesu potpuno određene. (Odobranje na levlci). Naša javnost zna, mi znamo jer „zaklela se zemlja raj, da se svake tajne znaju!“ — mi znamo da su naši drugovi nevini i nedužni. Protuustavno i protuzakonito leže u policijskoj apsi već 22 dana, uprkos tome što su prvoga dana po izričnom propisu Zakona i Ustava, trebali biti predati Sudu.

Mi, gospodo narodni poslanici, našim pitanjem ne tražimo ništa drugo za naše drugove, nego da se strogo i objektivno vrše zakoni. Mi tražimo da oni budu izvedeni iz policije i predani sudu, koji je za to nadležan. Milosti niti oni niti mi za njih ni od koga ne tražimo! (Odobranje na levlci). Naši drugovi hrabri su ljudi, oni ne trebaju naše utehe. Ali mi, poslanici Jugoslovenskog kluba narodnih poslanika, mi radi sebe i za sebe, moramo jedno da i ovom prilikom naglasimo: Da nismo prijatelji samo u dobru, nego da smo verni drugovi i prijatelji i u nevolji! Ovlašten od svoga Kluba, ovlašten od svakog člana Kluba posebno, izjavljujem duboko verovanje i znanje, da su naši drugovi nevini. Mi izjavljujemo punu našu moralnu i političku solidarnost sa našim drugovima u apsu, i uvereni da će oni i dalje služiti na čast našega Kluba, a Kruni i domovini na korist. (Pljeskanje na levlci. — Narodni poslanik *Petar Kosović*: I sa Damjanom Arnautovićem!) Gospodine, nemojte biti infaman! Vi znate vrlo dobro, da sam i u svom ranijem govoru stvar Damjana Arnautovića po svemu odvojio.

Gospodo narodni poslanici, naši drugovi, naši prijatelji, naša braća u zatvoru čuju ove moje reči, a ja i svi mi čujemo njih da nam muški, junački i nepromenljivo odgovaraju: Živela Jugoslavija, Živeo Kralj, Živeo Sin Mučenika Kralja Aleksandra Karađorđevića! (Složni uzvici: Živeo! — Pljeskanje na levlci).

Pretsednik Stevan Ćirić: Gospodo, ne želim replicirati na govor g. dr. Janka Baričevića; samo moram to da naglasim, ako g. dr. Janko Baričević misli, da sam ja nešto propustio da učinim čime bih zaštitio drugove, koji su u pritvoru, ima puta i načina, da se ta pogreška popravi. (Pljeskanje). To je stvar Imunitetnog odbora, i ako se Imunitetni odbor stavi na gledište narodnog poslanika g. dr. Janka Baričevića, da sam ja učinio izvesne propuste, ja sam spreman, da te propuste popravim. (Pljeskanje). Dokle god predlog od strane Imunitetnog odbora ne postoji, neka me izvini narodni poslanik g. dr. Janko Baričević, ja, ma koliko njegovo pravno znanje da poštujem, dotle ne mogu smatrati da je njegovo lično mišljenje merodavno za moje postupke.

Drugo pitanje, gospodo narodni poslanici, uputio mi je narodni poslanik g. Mita Dimitrijević. Ono glasi ovako:

„Smatra li Predsednik Narodne skupštine, zajedno sa Kraljevskom vladom i Narodnom skupštinom, da je posle opšte amnestije, abolicije i pomilovanja po presudama Državnog suda, a na osnovu Zakona o zaštiti javne bezbednosti i javnog poretka u državi, nastupio neodložan momenat, da se radi materijalnog olakšanja naroda, tim samim i radi stižavanja duhova, a u istom cilju kojim se inspirisala i odluka Kraljevskog Namesništva, donese što pre odluka o praštanju novčanih kazni i глоба, izrečenih kod upravnih vlasti sasvim površno, a vrlo često o neznatnim istupima političke naravi koje globe i kazne suviše teško pogadaju naš osiromašeni seljački narod.”

Na ovo pitanje, gospodo poslanici; imam čast da odgovorim, da smatram, da ono po svojoj materiji ne bi moglo biti upućeno na Predsednika Narodne skupštine. Ne može Predsednik Narodne skupštine prejudicirati kakva dela političke prirode Kraljevska vlada treba da čini. Zato odgovaram g. narodnom poslaniku samo to, da ću ja, kad je on već uputio ovo pitanje na mene, savesno i po svojoj dužnosti isto dostaviti Predsedniku Kraljevske vlade da uzme u obzir mišljenje jednog uglednog člana Narodne skupštine.

Ima reč narodni poslanik g. Mita Dimitrijević.

Мита Димитријевић: Одговор г. Претседника Народне скупштине донекле је задовољавајући, али морам овде да нагласим да ово питање не иде у она хитна питања, за које може Скупштина да буде равнодушна или још несрећније, да буде сасвим индиферентна. Ја, господо, овде износим једно питање до кога сам дошао путујући по крајевима Савске и Приморске бановине, где сам имао прилике да чујем од многих сељачких оштећених људи о њему и ја вам то овде кажем. Ефекат мудре одлуке Краљевског Намесништва коме морамо одати највеће признање тај ефекат има необично дубоки интерес и утицај у народу и зато ми треба ону велику инспирацију, која је довела да се донесе ранија одлука, помогнемо, јер је она довела Краљевско Намесништво на тако велику и мудру одлуку. Тиме би дали могућности да одлука Краљевског Намесништва делује умирујуће и зато ја ево по други пут ово питање постављам. Ја сам га једанпут већ поставио и имао сам задовољство да добијем одговор од г. Претседника Владе, у којем ми Господин Претседник Владе вели, да је то питање упућено на надлежни поступак г. Министру финансија. Ја имам писмени одговор о томе. Оно што мене сада овога тренутка вуче и због чега ја говорим у име нашега Радикалнога клуба, то је ово, да се те глобе, које задиру у многе и многе људе, задиру у оскудицу, да би се опраштањем тих глоба постигло смирење у духу оне исте инспирације, којом се руководило Краљевско Намесништво, кад је донело своју одлуку. Ово опраштање казни направило би такав ефекат, према коме ни један од вас не може бити равнодушан. И зато, понављајући ово питање, хоћу да подвучем, нека ме чује цела Скупштина, тај је тренутак неодложан, и треба ово опраштање учинити што пре, ако Краљевска влада мисли, да произведе што већи ефекат и смирење духова у народу и ако мисли на олакшавање ситуације. (Одобравање на левици).

Председник Стеван Ћирић: Господо народни посланици, prelazimo na dnevni red. Na dnevnom je redu Pretres izmena i dopuna, koje je učinio Senat Kraljevine Jugoslavije u predlogu Finansijskog zakona za budžetsku 1936/37 godinu.

Reč ima izvestilac većine narodni poslanik g. dr. Časlav Nikitović.

Известилац др. Часлав Никитовић: Господо народни посланици, Финансијски одбор на јучерашњој својој седници, претресао је измене и допуне, које је учинио Сенат Краљевине Југославије у предлогу Финансијског закона за 1936/37 годину. По завршеном претресу израђен је извештај већине и мањине. Ја ћу имати част да Вам прочита извештај већине.

„НАРОДНОЈ СКУПШТИНИ

Финансијски одбор Народне скупштине, коме су одлуком Народне скупштине донетом на XXVI редовном састанку од 28 марта 1936 г. упућене на проучавање измене и допуне у предлогу Финансијског закона за буџетску 1936/37 годину, које је Сенат Краљевине Југославије учинио и доставио Народној скупштини у смислу чл. 64 Устава и § 66 Закона о пословном реду у Сенату, на својој XX седници одржаној 29 марта 1936 године, проучио је упућене му измене и допуне и одлучио да се упуте Народној скупштини, да она непосредно реши, усваја ли те измене и допуне или не.

Одбору је част доставити Народној скупштини своје горње решење са молбом, да по истом Народној скупштини донесе одлуку.

За известиоце одређени су: др. Часлав Никитовић и Живота Милановић.

29 марта 1936 године

Београд

Председник Финансијског одбора,

Мита Димитријећ, с. р.

(одваја се)

Секретар,

Милоје М. Рајаковић, с. р.

Чланови:

Богдан Н. Ерцеговац, с. р.; Спира Хаџи-Ристић, с. р.; Никола Зубер, с. р.; Љуб. Д. Божиновић, с. р.; Сава Ј. Микић, с. р.; Др. Часлав Никитовић, с. р.; Аца Станковић, с. р.; Влајко Казимировић, с. р.; Боривоје Д. Антић, с. р.; Жив. Милановић, с. р.; Др. Андреј Вебле, с. р.; Др. С. Крафт, с. р.; Петар Богавац, с. р.; Др. Коце Јуре, с. р.; Цветко Јеличић, с. р. и Новица Поповић, с. р.”

Председник Стеван Ћирић: Реч има извештај мањине народни посланик г. Никола Соколовић.

Известилац мањине Никола Соколовић: Господо народни посланици, мањина која се одвојила од мишљења већине, сматрала је да је о изменама које је извршио Сенат у предлогу Финансијског закона за 1936/37 годину вођена тако исцрпна дискусија у Сенату, да је Финансијски одбор, имајући да уђе у мериторно испитивање могао мериторно да оцени те измене, јер су се господо народни посланици интересовали за ток дискусије која се водила у Сенату, а у колико нису лично присуствовали тим седницама, ток

гога рада био је толико објављен у читавој штампи, да је сваки од нас могао стећи правилан суд и своје мишљење о читавој ствари. Тако смо и ми који смо у Финансијском одбору остали у мањини, сматрали да имамо све потребне елементе да можемо мериторно оценити рад и измене које је извршио Сенат, и с тога вас молим да изволите саслушати наше одвојено мишљење које гласи:

„По одредби чл. 64 Устава, ако су учињене какве измене или допуне законског предлога од стране Сената, Скупштина има са тим решењем Сената да се сагласи или да га не прими.

Како су све измене и допуне које је Сенат извршио, умесне и оправдане, што је у пуној мери образложено у дискусији која је вођена у Сенату, па како би и Финансијски одбор Народне скупштине предложене одредбе био примио са истим овим изменама, да је Финансијски закон био у Одбору претресан, предлагемо Народној скупштини, да измене и допуне Сената у целости прими.

За известиоца одређен је г. Миливоје Перић, народни посланик”.

Никола Соколовић, с. р.; Јеремија Протић, с. р.; Јосип Цветић, с. р.; Душан Иванчевић, с. р. Иван Прекоршек, с. р.; Миливоје Перић, с. р.

Pretsednik Stevan Ćirić: Има рећ господин Мита Димитријевић да прочита своје одвојено мишљење.

Мита Димитријевић: Господо народни посланици, као Претседник Финансијског одбора, част ми је изложити своје одвојено мишљење у следећем:

„Сенат Краљевине Југославије, вршећи своје уставно право, а прихвативши предлог буџета са предлогом финансијског закона за буџетску 1936/37 годину, учинио је у предлогу финансијског закона извесне измене и допуне, о којима, по члану 64 Устава, има да се изјасни Народна скупштина и о томе донесе своју непосредну одлуку да ли усваја или не усваја учињене измене и допуне.

Мишљења сам, да се Финансијски одбор не може сада упуштати у мериторно испитивање ових измена и допуна, учињених од стране Сената, кад већ раније није био у положају, нити му је била дата могућност, да на време, определи своје мишљење, како у претресу буџета у појединостима тако и у претресу Финансијског закона.

Претседник Финансијског одбора,

Мита Димитријевић, с. р.

У име Радикалног клуба изјављујем, да су учињене измене и допуне од стране Сената у предлогу финансијског закона умесне и да треба Сенату одати за то признање, а нарочито указујемо признање Сенату у томе, да је својом интервенцијом спречно отуђивање имања Народне радикалне странке, како је тражено и како је речено, против и мимо свих постојећих закона. (Пљескање на левици).

Pretsednik Stevan Ćirić: Prelazimo, gospodo, na pretres. Reč ima g. dr. Mile Miškulin u ime kluba Jugoslovenske radikalne zajednice i skupštinske većine. (Pljeskanje i povici: Živeo Miškulin!).

Dr. Mile Miškulin: Gospodo narodni poslanici, meni, iskreno i otvoreno priznajem, nije najprijetnije da u ovako jednom delikatnom predmetu uzi-

mam učešća u debati u ovome visokom Domu. To mi je još manje prijatno i zato što osećam, vidim i znam da je politička atmosfera toliko nabijena elektricitetom da već i iskre po malo padaju. U prkos toga, dužan sam i svojoj savesti i svome osvedočenju da iz ovoga pasiviteta dodem u jednu aktivnost u ovome predmetu. Dakako, to ću da naglasim, da je od mene daleko i pomisao, a kamo li kakva direktna nakana da može biti ulevam ulje u vatru, u oganj koji ako ne bukti a ono sigurno tinja. Naprotiv tome, želim da po ovome predmetu bude donesena odluka i zaključak onaj, kojega će diktirati čist razum. Jer ne smemo dopustiti da nas osećajnost dovede može biti na zabludu, koja bi mogla biti štetna u našem daljem političkom životu. Hoću da rečem, zaključak ovoga visokoga Doma mora, gospodo narodni poslanici, diktirati potreba državne nužde, koja ima svoj izvor u dobro shvaćenom višem interesu, bez obzira na naše lične interese, pa, možda, i na časoviti prestiž ovoga visokoga Doma. (Pljeskanje).

Gospodo narodni poslanici, predmet o kome raspravljamo po svojoj formi nije važan, ali po izvoru odakle je došao i po, možda, i motivima zašto je donesen, dobija jednu direktnost i važan sadržaj. On se može ocenjivati, raspravljati sa tri stanovišta. Sa stanovišta finansijskog, sa stanovišta pravno formalnog i sa stanovišta političkog. Pa, gospodo, kad ga promatramo sa stanovišta finansijskog obzirom na sam proračun onda zaista ne treba velike mudrosti da se vidi i osvedoči da ovaj substrat, koji je u neku ruku zapreka u harmoniji odnosa između ovoga visokoga Doma i Gornjega, da upotrebim taj izraz, da je tako neznatan da je zbilja teško zamisliti da se moglo donoseći ovaj zaključak reskirati to da bi se možda moglo dogoditi što se ne sme i neće dogoditi, da bi se radi ovoga između Pretstavnništva Narodne skupštine i Senata moglo doći ne samo do nesporazuma nego i do konflikta. Velim, dalje, ako je već ta zapreka bila tamo, a verujem da je zaključak donesen u dobroj veri i dobroj nameri, o čemu ne sumnjam, onda ni mi ovde makar imali i povrede i pored ovako stanovite žrtve ne smemo nikada dozvoliti da na jednoj ovakvoj stvari može doći da, eventualno, funkcija čitavog državnog organizma sutra ne bude funkcionirala. (Pljeskanje) Istina je i u zemljama gde postoji dvodomni sistem svakako biva i jeste da se često dolazi do kontraverze.

Bila su to pitanja teške prirode i velika i krupna. Da spomenem samo neke primere, a ti su primeri dosta retki. Sećam se jednog primera iz vremena bivše Austro-Ugarske monarhije, kada je Gornji dom u Beču vratio predmet Donjem domu, a to je bio onaj slučaj kad se radilo o opštem pravu glasa. Sećam se isto tako da je i u Pešti Gornji dom vratio jedanput predmet Donjem domu a to je bilo onda kad se Donji dom bio izjasnio za civilni brak. Ovakvi su se slučajevi dogadali i u Engleskoj, a to je bilo onda kad se rešavao krupan problem radničkog pitanja. Dokle, dolazilo se do kontraverze samo onda kad su bila na dnevnom redu pitanja koja duboko zadiru u vitalne interese države i naroda. A ovo pitanje, ovaj supstrat, radi koga bi ovde eventualno moglo doći do nekih nesuglasica, ne može biti takvo da se između nas, između Narodne skupštine i Senata, izazove jedna nesuglasica koja bi mogla imati štetnih posledica za čitavu zemlju i za čitavu državnu budućnost (Glasovi: Tako jel)

Gospodo narodni poslanici, ako se ova stvar prosuđuje sa pravno-moralne strane, onda, kritički,

zaključak Senata ne bi mogao izdržati jednu kritiku. Ja neću da ulazim, jer iz toga ne povlačim nikakve konzekvence, u opravdanost zakonsku i saglasnost Ustava sa zaključkom Senata, ali moram primetiti da se nije vodila briga o tome da Ustav ipak pravi jednu distinkciju između proračuna kao zakona, i ostalih zakona. A bezuslovno je da se član 64 i 102 Ustava imao tumačiti ne samo u jednoj logičnoj vezi nego tako, da između njih postoji jedan nerazdruživi koneks. Šta više, sigurno je da kod proračuna po § 64 ne bi se moglo drukče postupiti, jer je vezan §-om 60 Ustava. Pa, gospodo, makar da bi možda po pravnom stanovištu i bilo opravdano i makar da bi Kraljevska vlada mogla uzeti i promulgovati ovaj zakon, izostavivši samo preporne odredbe, to se ipak nije učinilo i ne sme se učiniti baš za to da između oba predstavništva, između Skupštine i Senata, ne dode do nekakvih nesuglasica. Jer, daleko je od mene, a mislim i od ove većine, da kritiziramo Senat kao instituciju. Senat je postao po Ustavu, našem temeljnom Zakonu, i on ima veliki politički zadatak. I taj veliki politički zadatak, kao regulativ ove Skupštine, ima da vrši u saglasnosti sa njom, kao što ga je i do sada vršio. A preko ove nesuglasice, koja se sada desila, lako ćemo preći, pa makar da tu i podnesemo žrtve sa samopregorom.

Gospodo moja, ovo pitanje mora se prosuđivati politički. I ako se ono prosuđuje politički, onda tek vidimo da tu leži težina čitavog ovog predmeta. (Živo odobravanje kod većine).

Ja, gospodo, ne želim, i to hoću ovde napose da podvučem, da sam ja sigurno zadnji od onih, koji bi hteo unašati u politiku notu netrpeljivosti. Dapače mišljenja sam da svi oni, koji se bave javnim poslom, a napose svi članovi ovoga Doma, moraju nastojati, da se u naš život inauguriira ona politika, koja ne rastače narodni život i narodne snage, nego ih spaja. Moramo ići zatim da daleko bude politika mržnje, osvete i strasti, nego da bude politika ljubavi, sloge i sporazuma. (Živo odobravanje kod većine.) Dakle nikada i nigde na teror, silu i osvetu. (Ponovno odobravanje i uzvici: Tako je!) Jer sve ono što je na teroru, sili i osveti, sve je kratkotrajno i njegovo kratko vreme mora se uvek čuvati sa puškom stojeći, a uz to se ne može nikad sedeti, a najmanje i nikad ležati. (Živo odobravanje kod većine. — Žagor kod opozicije.) Razumećemo se, samo strpljenja.

Gospodo narodni poslanici, ovo je nama potrebno za to da dodemo, makar i teško, makar i krvavo, do solidarnosti narodnih snaga, jer ako je ta solidarnost potrebna, danas nam je u životu potrebna kod rešavanja krupnih problema i socijalnih i političkih. (Živo odobravanje kod većine. — Žagor kod opozicije.)

Gospodo, ja ne bih želeo, a mislim da bi pre daleko išao, ako bih se upuštao u političku analizu pa u nekoj preciznoj formi iznašao političke zaključke, i zato se, u tom pravcu, ograničavam jedino na nekim konstatacijama generalnog značaja.

Opažam odmah, a mislim da nisam daleko od istine, ako utvrdimo da debata koja je vodena u Senatu, a sa strane one gospode senatora, koji su glasali za ove izmene i dopune u Finansijskom zakonu (Uzvici na krajnjoj levici: Živeli!) da su se oni rukovodili politikom, ali bojati se više stranačkom nego opšte državnom politikom. (Živo i dugotrajno odobravanje kod većine.)

Gospodo narodni poslanici, ta debata kulminirala je u Jugoslovenstvu, a u glavnom je išla zatim,

jer je zvala na uzbunu, da je politika 6 siječnja u pogibelji.

Gospodo, ja držim da ova temeljita nota, koja je provejavala tu diskusiju i ovu debatu, nije osnovana na stvarnosti, a nije osnovana ni na potrebama. Koje se pred nama ukazuju. Pa već, kada je reč o 6 siječnju 1929 godine, dozvolite mi da učinim samo dve napomene.

Nema nikoga u našem javnom životu koji ne bi priznao i ne bi bio toga osvedočenja da je šestim siječnjom nastala nova epoha u našem političkom životu, nema nikoga dalje koji ne bi odobrio gigant-ski gest Velikog Kralja Mučenika Ujedinitelja (Svi narodni poslanici ustaju i kliču: Slava Mu!) Nema ga velim zato, jer glavna oznaka toga gesta bila je da se naš javni život dovede u sklad, da se dovede konstruktivnost u radu i pregnuće ka unifikaciji našeg budućeg života u državi. Ali, nemojmo se varati, tu treba biti načisto. Ova namisao koja je bila zamišljena, ta, budimo iskreni i imajmo smelosti to reći, do danas nije donela onih rezultata kako se očekivalo i trebalo očekivati. (Odobranje) Ja, gospodo narodni poslanici, ne krivim za to ni pojedince, ni režime, možda su i odnošaji krivi, ali je to jedna činjenica preko koje se ne može i neće preći. Međutim jedno je ali sigurno i to hoću tri puta da naglasim, da je ipak baza te politike ostavila tri amaneta na kojima je sazidana čitava organizacija naše državne forme, a to je, država kao celina, to je monarhija i Dinastija Karađorđevića. (Živo odobravanje i pljeskanje.) Znači ova baza, ovaj temelj, ova pitanja su ta koja ne dozvoljavaju ni kompromisa ni ustupaka a sve drugo može da bude predmet kompromisa, predmet političke pogodbe. Gospodo, iz ove tri osnovne misli izlazi jedna, i to izlazi jugoslovenska državna misao. A jugoslovenska državna misao govoreći u političkom smislu isto je što i jugoslovenska državna politika a zadatak jugoslovenske državne politike je stvaranje i realiziranje jugoslovenske nacionalnosti, u kojoj ima da leži narodno jedinstvo. (Odobranje.) I ja ću vam, gospodo, sada reći jednu moju ličnu stvar, pa gospoda sa leve strane makar se i ljutila. Kad je u pitanju narodno jedinstvo, za mene nikada ovo pitanje nije postojalo a priori. Zašto? Zato jer znam da jedinstvo kao stvarnost biva i postaje samo onda kad među nama postoji puna harmonija materijalnih i stvarnih interesa. I zato tvrdim, ja unapred postavljam teoriju, ako smo tri naroda a nema među nama nikakvih kolizija materijalnih i moralnih interesa, onda smo jedan narod i obratno postavljam, ako smo jedan narod a među nama nema harmonije moralnih i materijalnih interesa, nema materijalne i moralne ravnopravnosti, onda smo tri naroda.

Gospodo, ja znam i smelo tvrdim da ova debata u Senatu sa strane uvažene gospode, o kojoj smo pre govorili nije bila u saglasnosti sa tim, jer se kretala ne u principu da bi bila protivna, ali u protivnosti sa taktikom i metodama. Jeste, sa taktikom i metodama, jer često može biti fatalno to ako se te metode i taktike loše upotrebljuju. Pa, gospodo, kad je reč o Jugoslovenstvu, neka mi bude dozvoljeno, ja ću reći jugoslovenska misao ako hoćete i jugoslovenska politika, to je jedinstven pojam, jer zapravo ne razumem kad se govori pojамno, i teoriski, kad se prave upoređenja, je li to sintetično ili integralno. To nije tako važna stvar, važno je samo to koliko ko vredi za Jugoslaviju i

donosi interesa za Jugoslaviju. Dakle, gospodo, ja tvrdim, a ne bacam krivnju ni na koga, da je posle petoga maja posle izbora, bila toliko psihološka zategnutost da je ondašnji režim u tolikoj meri bio primoran primeniti najstrožije zakonske mere da uzdrži mir i poredak, a dokle bi to moglo ići i do koje se granice može zadržati drugo je pitanje. Jedno je sigurno da sa ovakvim zakonskim merama ne bi bilo ni smirenja ne bi bilo ni spokojstva ni mira, to bi bio mir u grobnici. To je bila kulminacija i nastala je peripetija, i u toj peripetiji došla je vlada Stojadinović—Korošec—Spaho. (Dr. Janko Baričević: Koliko ima danas zatvorenih? — Graja na levlci). Nemam pojma.

Pretsednik Stevan Ćirić: Gospodo molim mir!

Dr. Mile Miškulin (nastavlja): Gospodo narodni poslanici, ova vlada Stojadinović—Korošec—Spaho, napadana je sa leve i desne strane. Sa leve strane, jer se kaže, ta normalizacija političkih prilika i građanske slobode daju se presporo. S desne strane sa Jerihonovim trubama bune se, država je u opasnosti, zato je vlada kriva jer ruši autoritet državne vlasti. To je najbolji dokaz, jer je kritikovana sa jedne i druge strane, da je baš na dobrom i zdravom putu, jer ona nije protivna tim građanskim slobodama, ona nije protivna parlamentarizmu, ona hoće da uvede i donese političke zakone, a mora samo onda i može, kad političke prilike to budu dozvoljavale. (Pljeskanje.) I u tom pogledu nema zapoveda ni sa leve strane ni sa desne strane za Kraljevsku vladu, jer ona mora to i može kao odgovorna, imajući u rukama sudbinu ove države, i sama sprovesti. (*Vojislav Lazić:* Ne sme da ide na izbore, nego čeka bolje prilike!)

Sve ove bojazni, kad bi imale malo dublje značenje, bile bi pogibeljne, ali, budi hvala Bogu, sve se to pokazalo kao efemerno. A vidi se danas i to se oseća, da to vi, gospodo sa leve strane, ne morate priznati, da se ne oseća, duh slobode, i da se ne osećaju bolje političke prilike. (Pljeskanje.) Ali, gospodo, nešto zapamtite! Ovo je politika, koja je bila na preokretnici, i kad se vodi druga politika, mora biti žrtava, mora biti žrtava i onih, koji su zastupali jugoslovensku misao. Te su žrtve časovite, ali izadimo na čistac, i biće reda i poretka, i ne silom, nego onda, kad će i žandarmi morati mirno spavati u vojarni. (Pljeskanje.)

Gospodo, izvinite, reći ću opet svoju ličnu misao, bez uvrede sa leve strane. Vlada je do danas izvršila prvu fazu svoga programa. A šta? — Jer je ja mislim likvidirala jugoslovenstvo patentirano, monopolizirano, integralno i sintetično. (Burno pljeskanje na desnici i usklici: Živeo!)

Istina je, gospodo i braćo narodni poslanici, da je ova naša država bila u zagrljaju čitavih 18 godina, u jednom besomučnom zagrljaju, ta naša matera Jugoslavija, i bilo je vreme da iz toga integralnog zagrljaja svi dobronamerni građani u ovoj državi, imaju jednako pristupa do te matere Jugoslavije. (Burno pljeskanje.) Ali ja nikad nisam došao u tu pomisao, da bih držao ili da bih bio osvedočen ili da bi insinaciju dao da svi ovakvi Jugosloveni nisu teoriski i dobri ideolozi, ja samo velim bila je njihova greška, greška naše zemlje, da su se za sve ovo vreme nalazili na vladi, a da su bili u opoziciji veće bi usluge državi napravili nego ovako. (Glasovi na desnici: Tako jel)

Sasvim je, gospodo, razumljivo, kad dolazi uloga, pa se ona menja, onda, ako prijatelj Andelinović tvrdi da on ne traži ništa drugo, nego što traže drugi građani. Ja velim: Do sad su uvek bili protekcionálni i favoriti i neka jedanput budu jednaki građani sa svima nama u Skupštini. (Pljeskanje.) Zašto to sve? — Zato jer se tom politikom hteo preskakati život, a u životu, u prirodi, ne trpe se skokovi. Mora biti evolucije, toj evoluciji moramo služiti, a ja mislim toj evoluciji služi ova Kraljevska vlada. (Burno pljeskanje.)

Gospodo narodni poslanici, prigovara se — bar se tako čuje i očekuje, — ovoj Vladi da ona baš u principu u uređenju, a to osobito se prebacuje g. Korošecu, nije ni iskrena. Ali, ja velim od centralizma do federacije veliki je razmak, a velim i to, a tu bih citirao ako se dobro sećam izjavu g. Ministra Jankovića koji je rekao na jednom zboru „Mi nismo ni centraliste ni federaliste, mi smo tek za ono što može zadovoljiti sve građane i plemena ove države” (Burno odobravanje.) Nije nam važno forma važan nam je sadržaj, važno nam je zadovoljstvo. Ali ujedno velim i ovo: Bilo uređenje kako mu drago, ako to uređenje nosi, vuče, za sobom rascep ove države, ni jedan građanin ove države nije dobar koji bi za takvo uređenje bio. Ali ako to uređenje nosi sobom opšte zadovoljstvo, ni jedan građanin nije dobar građanin ove države ako nije za takvo uređenje. (Jedan glas sa levice: Danas su zadovoljni Perčec i Pavelić.) O njima ne vodimo više računa.

Gospodo, pa čemu je bila besomučna vika i napadaji na Kraljevsku Vladu? Pa čemu? Ja mislim samo zato jer se htelo srušiti Stojadinovića pa Korošca i Spahu. Pa neka bi je i srušili. Ali koja bolja solucija u ovim današnjim prilikama? Valjda nećete natrag na diktaturu? Gospodo, varate se gospodo, to neće i ne može biti jer mi možemo samo napred, a ne natrag. (Burno pljeskanje na desnici. — *Vojislav Lazić:* U izbore.) Mi možemo pasti ali samo onda ako iza nas dolaze liberalniji i slobodumnniji a nikako reakcionarniji. (Povici: Tako jel)

Gospodo, neka mi se oprostí još jedna moja lična digresija. Pa ja za sva rešenja za sve probleme u našoj državi, ja imam više vere u Stojadinovića, Korošca i Spahu, nego u sve demokratije svih vera, i svih boja. Ja imam vere u njih, da će oni kada dode do rešavanja teškog pitanja, Hrvatskog pitanja, da će ga oni znati moći i hteti rešiti onako kako to traži zadovoljenje Hrvata i interesa naše države.

Pa mi čujemo i u Senatu smo čuli gde se govorilo i kazalo da ova politika današnje Vlade ide za okružavanje Hrvata. S druge strane dolaze prigovori da g. Stojadinović, Korošec i Spaho ašikuju sa ovom vanparlamentarnom opozicijoni i sa Mačekom. (Jedan glas: Maček ih ne priznaje.) Ako ih ne priznaje ili priznaje, o zaokruživanju Hrvata nema govora, jer je sigurno da će u daljem razvoju političkih prilika ova Vlada i hteti, a opetujem, i znati i moći i u tome, kada bude to pitanje zrelo za rešenje, da i tome pristupi. Onda kada budu legitimirani ili oni ili neko drugi, ako bude neko drugi neka reši ovo pitanje. (*Vojislav Lazić:* Vi mislite da ostanete na Vladi dok ne bude zrelo.) Svakako mi pre amo nego vi tamo.

Ja velim i ovo, pa bili prigovori ili ovaki ili onaki, ja velim kada se reši ovo pitanje i dovede Maček, ja bih onima koji to pitanje reše podigao

spomenike i na Terazijama u Beogradu i na Jelačićevom trgu u Zagrebu.

Gospodo narodni poslanici, ja neću, ja sam već rekao, u preciznoj formi iznositi ideologiju političku, ja sam nabacio samo nekoliko refleksija kojima sam hteo da ilustrujem današnje prilike i odnose i da ilustrujem sam predmet o kome danas raspravljamo. Ali jedno moram ovde naglasiti: mi, kao što sam već u početku rekao, rešavamo i rešavajući ovo važno pitanje rešićemo ga, u što nema sumnje, onako kako državna potreba zahteva, a to je da mi moramo našoj državi dati proračun sa prvim travnjom 1936 godine. Ali ovim niti se stvara niti se hoće niti se može niti se sme da stvara jedan predsedan, da mi to smatramo jednom praksom koju mi sami svojom voljom priznajemo i odobravamo. Jeste; mi to priznajemo, treba da glasamo, ali to činimo samo radi najviših državnih interesa, i kada mi tako glasamo i prelazimo preko svih drugih obzira i interesa, onda će ovaj visoki Dom najbolje dokazati da je dorastao onoj uzvišenoj zadaći koja se u ovim teškim vremenima njemu nameće. (Burno odobravanje i pljeskanje kod većine). Zato, kažem, treba da glasamo za te izmene, ali neka se niko ne vara i neka se zna da to činimo izuzetno, u izuzetnim prilikama i sa izuzetnim svrhama. I zato bih ja na koncu svoga govora bio slobodan da od strane kluba Jugoslovenske radikalne zajednice, kluba većine i Narodnoga seljačkoga kluba pročitam i predložim na prihvrat sledeću rezoluciju:

„Klub narodnih poslanika Jugoslovenske radikalne zajednice, klub narodnih poslanika skupštinske većine, i narodni seljački klub smatraju, da je danas više nego ikada, posle jedne pune godine finansiranja putem dvanaestina, neminovna državna i narodna potreba, da se donese budžet za 1936/7 godinu sa važnošću od 1 aprila tek. god.

Imajući pred očima ovu i samo ovu potrebu i ne ulazeći sada u raspravu pitanja o ustavnosti ovoga akta Senata Kraljevine Jugoslavije, naša tri kluba glasaće za usvajanje primedaba, koje je učinio Senat, ali pri tome mi izjavljujemo sledeće:

1) Naše današnje glasanje, vršeno u izuzetnim prilikama ne sme i ne može se smatrati kao predsedan za buduće slične slučajeve; i

2) Mi očekujemo od Kraljevske Vlade da u najkraćem mogućem vremenu zakonodavnim putem uvede u život ona ovlašćenja, koja je Senat odbacio, a koja su od interesa za zadovoljenje narodnih i državnih potreba.” (Burno i oduševljeno odobravanje i pljeskanje kod većine.)

Ja, braćo i gospodo narodni poslanici, svršavam svoj govor i molim još jedanput da se opasemo jednim samopregorom u interesu velikih državnih interesa i da glasujemo za ove izmene i dopune onako kako ih je Senat usvojio. (Burno pljeskanje kod većine.)

Pretsednik Stevan Ćirić: Reč ima u ime Jugoslovenskog kluba narodnih poslanika g. dr. Dragutin Kojić.

Др. Драгутин Којић: Господо народни посланици, ја сам узео реч да у име Југословенског посланичког клуба изложим наше гледиште на ово крупно питање, које је данас на дневном реду пред овим високим Домом.

Насупрот гледишту поштованог предговорника, ја одмах морам да кажем, да ми на ово пи-

тање гледамо сасвим друкчије, него што је то г. Мишкулин у име Скупштинске и Владине већине показао. Ми сматрамо, господо, да је акт Сената Краљевине Југославије један чисто политички акт. Не може бити речи; он се не може никако третирати са правне тачке гледишта и са финансијске тачке гледишта, како је рекао г. Мишкулин. Постоји, господо, једно велико и чисто политичко право Народног претставништва, и Горњег и Доњег дома, а то је буџетско право, које је Уставом Краљевине Југославије огарантовано. То је једно политичко право и јасно је да се акт Сената Краљевине Југославије има само са те тачке гледишта да посматра:

Господо народни посланици, одлука Сената Краљевине Југославије, завијала се она ма како, не може друго да значи него акт неповерења Краљевској Влади. (Узвици са деснице: Није истина!) Само се тако може осматрати решење нашег Сената. Па кад се само тако може осматрати његова одлука, онда се политички и само политички можемо запитати, какве су последице, какве могу бити последице политичко-парламентарне и уставне таквог једног акта? (Приговори и упадице са деснице). Питам се, господо, па каква може бити ситуација кабинета г. др. Стојадиновића после поменуте одлуке Сената Краљевине Југославије?

Влада др. Милана Стојадиновића после ове одлуке — то ми тек нећете оспорити — нема више већине у Сенату. (Гласови са деснице: А они немају у народу!); нема већине у Горњег дому Народног претставништва. Влада др. Стојадиновића чак и у овоме Дому у једном одбору на првом претресу буџета — а Финансијски закон је саставни део буџета — чак и у Финансијском одбору на првом претресу није имала већину. Влада др. Стојадиновића — имала је, у цифрама говорим — од 370 народних посланика, изабраних народних посланика, на последњем гласању свега 185 посланика, а то је господо, управо половину чланова овога Дома. (Приговори и граја на десници).

Против Владе др. Милана Стојадиновића је поред тога, господо, и целокупна ванпарламентарна опозиција (Један глас: Она не долази у обзир). Против владе др. Милана Стојадиновића је и овај део припадника бивше радикалне странке, због чије је сарадње управо г. др. Стојадиновић и добио мандат за састав своје владе. Г. др. Стојадиновић није добио мандат за формацију свога кабинета као претставник г. др. Корошца и др. Спахе, него као претставник онога дела и групе, који су били чланови бивше радикалне странке.... (Жагор. — Један глас: И ви сте!)... јер господо, у саставу ове Владе „велика и моћна народна” политичка организација Ј. Р. З., није ни постојала. Она је дошла као поклон власти. (Жагор).

Pretsednik Stevan Ćirić: Molim, Vas, gospodo da u miru saslušate gospodina govornika.

Др. Драгутин Којић (наставља): Кога сад претставља Влада др. Милана Стојадиновића и чиме правда она своју егзистенцију? (Жагор.) Дајући лекције о лепом понашању, политичком понашању сенатору г. Бањанину г. др. Милан Стојадиновић је пре неколико дана заборавио сасвим на своје свакодневне изјаве и на изјаве своје прве политичке виолине, г. Министра Цвет-

ковића и свог овлашћеног политичког колектора, г. Јанковића, да судбина његове владе зависи само од поверења Круне, односно Краљевских намесника. (Један глас: Тако је по Уставу. — Жагор.) Господо народни посланици, у свим режимима, парламентарним и непарламентарним, постоји један велики принцип, принцип покривања Круне... (Један глас: Тако је!)... принцип Крунине неодговорности. Господин, који даје лекције једном од заменика Краљевских Намесника, заборавља, да су владе у свима монархијама зато, да сву одговорност приме на себе. (Пљескање на левици). Изјаве овакве врсте и ружне су и не улазе у ред лепих политичких понашања а и против-демократске су и против-парламентарне, а, ви, господо, све то, иначе, свакога момента подвлачите. (Жагор). Ви ћете ми, Господине Претседниче, дозволити слободну трибуну! Г. др. Стојадиновић правда опстанак свој и својих другова на власти једном високом мисијом свога Кабинета. Он тврди да је његова мисија да ликвидира петомажске изборе, да ликвидира вас. (Гласови са деснице: И вас!) И вас и нас. (Смех у дворани).

Господин др. Стојадиновић правда свој опстанак на власти високом мисијом, да земљу из ауторитативног режима увеле у један демократско-парламентарни режим. Г. др. Стојадиновић правда свој опстанак на власти и високом и, ако хоћете, светом мисијом, да унесе један братски однос према хрватском делу нашега народа. Господин др. Стојадиновић правда свој опстанак на власти и своју политичку егзистенцију као Владе, тиме, да има задатак да створи нов политичко-парламентарни систем као инструменат новог демократског либералног режима.

Господо, да прегледамо за ових 9 месеци резултате свих тих великих мисија! (Граја. Један глас из првих клупа: Ви сте стари радикал и Шумадинац. Хоћемо да Вас слушамо.) Ми, господо, не разумемо изјаву г. др. Стојадиновића да је дошао да ликвидира петомажске изборе. Видите ево, пре неки дан Сенат му је дао прилику, изванредну прилику, да ликвидира петомажске изборе. (Одобравање на левици. — Приговори на десници).

Претседник Стеван Ђирић: Молим, господо народне посланике да у миру саслушају говорника.

Др. Драгутин Којић (наставља): Сенат је био толико пријатељски расположен према др. Стојадиновићу, да је хтео да му изађе у сусрет у остварењу ликвидације петомажских избора. (Један глас из већине: Ми хоћемо тиху, али сигурну ликвидацију). Знате ли, ко је још био предусретљив? Одредбе нашег земаљског Устава. Господин др. Стојадиновић, који је пре неки дан изјавио, да ће он три пута размислити, пре него што ће примити примедбе већине Сената, није се ни једнога момента мислио, већ је без размисљања решио, да се поклати одлуци Сената Краљевине Југославије, али да не ликвидира петомажске изборе!

Господо, ви имате један чудноват став, и не замерите ми, ја имам високо поштовање за све вас, али ми изгледа чудна владина већина, јер ви Претседника Владе, који треба да вас ликвидира и масакрира, тако срдечно помажете.

Ја мислим, у аналима нашега политичког живота, у аналима парламентарног живота у опште, да ће то бити забележено као феномен политички!

Шта је са другом мисијом др. Стојадиновића и његовог Кабинета, шта је са демократизацијом? На место демократизације, не замерите ми што ја може бити употребљујем сировији израз, али он одговара истини, ви видите на свима тачкама готово нулизацију, ако се тако могу изразити, свих државних ауторитета и сваке државне власти, а то господо, није демократизација. (Чује се: Ви сте песимиста). На место демократизације ми осећамо нарочито у северним и северозападним крајевима наше земље рушење не само ауторитета државе и државне власти, што вас мора да заболе као и нас... (Граја и протести код већине. — Бурни протести код већине и повици: Објективније, господине Којићу!)

На место демократизације штампе, видимо како Влада кроз своје органе врши страховито туткање на своје политичке противнике, па чак, господо, и нешто страшније, на светиње њихових домова. (Гласови код већине: И ви говорите о слободи штампе).

На место демократизације, која треба да значи истину, ми чујемо како Влада излази са неистинитим, конфузним и увредљивим изразима за демократију: обећањима о новим слободним политичким законима итд. итд.

Изјаве Претседника Владе, господо, да се морају одредити избори онога часа, када се донесе нови изборни Закон није ништа друго — ја употребљавам благ израз — но једна неистина. (Гласови код већине: То за вас!)

Господо, изборни закон се доноси за то да се Круни да један инструменат и једна могућност, коју ће она по своје нахођењу моћи да употреби онда, када она нађе за сходно. (Бурно пљескање на левици. — Један глас из већине: Постоји ваш енглески закон!)

Изјава г. др. Стојадиновића да је сваки избор и мали грађански рат, она је увреда за демократију. (Бурно пљескање на левици! — Повици на десници: Под досадашњим законом).

Господо, изјава Министра унутрашњих дела, да се закон о слободној штампи може дати тек онда, кад стање у земљи буде тако да га слободна штампа може фотографисати, слободно фотографисати то стање, је најцрње што је један Министар унутрашњих дела могао да каже. Јер, или је стање у земљи рђаво и не допушта оно што г. Мишкулин мери: са кад, колико и где, и онда не може бити речи о слободној штампи, или оно није, као што ми верујемо, и онда како се треба да схвати изјава г. Корошеца? (Војко Чвркић: Ми схватамо на свој начин, а ви на ваши!)

Господо, чак је пала изјава од стране г. др. Стојадиновића, врло пријатељска изјава према опозицији: да он не може да допусти слободу штампе јер би она највише нападала његове политичке противнике. Видите ту једну сентименталну, једну политичку нежност г. др. Стојадиновића! Он, у бризи колико ће бити нападани чланови опозиције, не може да да слободну штампу, а нарочито због благонаклоности према члановима Југословенске националне странке. Господо, овако нешто није се чуло из уста једнога Претседника владе. Јер, господо, ако је режим слободне штампе, и Влада и чланови опозиције могу да створе своје органе па да се кроз њих бране и евентуал-

но да имитирају г. др. Стојадиновића па да га нападају — а бели имали би га зашто и нападати!

Господо, др. Стојадиновић — ја увек говорим о високим мисијама владе г. Стојадиновића — (Један глас: А каква је ваша мисија?) Моја је мисија да говорим ово што говорим. У низу великих мисија Претседника Владе г. др. Стојадиновића долази и постављање братских односа са хрватским делом нашега народа. Да сада поставимо себи питање: какви су ти односи данас, после деветомесечне владавине Кабинета др. Стојадиновића? (Један глас: То нека народ каже!) Ја, господине, с тим народом имам више везе него ли ви. (Један глас из већине: Банкарске везе!) Немојте у присуству г. др. Стојадиновића да говорите о банкарству! (Повици из већине: И ви имате банку!).

Pretnednik Stevan Ćirić: Gospodo narodni poslanici, molim za mir.

Др. Драг. Којић (наставља): Постављање братских односа са хрватским делом нашега народа, до сада се, господо, манифестовало, оно што се могло запазити — fine душевне и психолошке ниансе, не дају се запазити и видети, бар ми не можемо да их видимо... (Протести код већине. — Раја). Оно се до сада манифестовало на унижавању... (Гласови код већине: Није истина! Срамота! То је изазивање).

Оно се до сада манифестовало, господо, у прогањању и у малтретирању најбољих националних Хрвата, у унижавању и готово уништавању, ако хоћете може бити мало оштрији израз и у скидању ауторитета државне власти у Савској и Приморској бановини. (Жагор код већине и узвици: То није истина!)

Ја још говорим о великим мисијама Кабинета г. др. Стојадиновића!

Једна од великих мисија је стварање нових политичких партија, новог политичког партијског система као инструмента новог демократског и парламентарног режима, кога нам г. др. Стојадиновић треба да донесе. (Жагор код већине.)

Знам, господо, да ћу мало дирнути ваше осетљивости, али Југословенска радикална заједница није странка, (Жагор код већине. — Узвици код већине: И ви ћете овамо, господине Министре!) већ је комбинација владавинских странака са верским и племенским обележјем. Оно исто што је некада, господо, представљала комбинација г. Љубомира Давидовића са др. Корошцем и др. Спахом, то исто и данас видимо у Југословенској радикалној заједници, са једном разликом што су у комбинацији г. Давидовића ушли г. Корошец и г. Спахо са својим партијским организацијама, а ушао је и г. Давидовић са демократском странком, а што је у ову комбинацију г. др. Стојадиновић ушао са групом својих пријатеља. (Велики жагор код већине.)

Југословенска радикална заједница, господо, не може бити странка, јер унаточ онога што чланови владе приповедају... (Жагор код већине.) Ја Вас молим, Господине Претседниче, за мало слободе, демократске слободе речи!

Претседник Стеван Ђирић: Господине народни посланиче, ви се не можете тужити да вас Претседник не узима у заштиту.

Др. Драгутин Којић (наставља): Ја се не тужим, него ја молим. (Жагор.)

Претседник Стеван Ђирић: Господу на десници молим да буду мирни.

Др. Драгутин Којић (наставља): Југословенска радикална заједница не може бити никад ни права народна странка, унаточ онога што говоре чланови Владе, да се странка ствара одоздо, да је самоникла из народа, Она се, господо, ствара одозго. (Жагор и протести.) Смена, господо претседника општина, смена банских већника, само вам је један мали аргуменат у томе смислу. Пре неки дан, господо, Влада која ствара самониклу партију народну, скинула је једнога од најугледнијих и најчеститијих и најискренијих претседника општина — претседника општине царскога Скопља! Зашто, господо? Зато што јој се није подао да за њен рачун организује Југословенску радикалну заједницу. (Гласови: Није истина!) Пре два-три месеца, господо, Влада је скинула са положаја претседника општине у Крагујевцу, једнога од најугледнијих домаћина, трговца и привредника Алексу Обрадовића само зато, господо, што није хтео да се пода, да буде агент Краљевске владе, да за њен рачун кортешује и ствара народну „самониклу“ Југословенску радикалну заједницу. (Др. Часлав Никитовић: Ви сте, господине Министре, сменили у Крагујевцу са положаја претседника општине Војислава Калановића, који је од народа три пута биран и немате право да говорите о правилним актима данашње Владе.) Она је, господо, несвесно поскидала и велики број бановинских већника и на место бановинских већника који су исслужени ратници, угледни домаћини, на место људи рањених и искрвављених за ову земљу Краљевска влада је изволела поставити људе који су, добрим делом били у служби окупаторских власти. (Гласови: То није истина!) Даћу вам њихова имена, ако вам то треба. Југословенска радикална заједница не може да буде странка, она је створена из толико хетерогених елемената, верских па чак и социјалних и политичких елемената, да их не можете, господо, уштимовати.

Само два примера (Петар Косовић упада у реч)

Претседник Стеван Ђирић: Господине Косовићу, молим вас да не упадате у реч, иначе ћу вас морати искључити са седнице!

Др. Драгутин Којић (наставља): Само два примера, господо. Пре кратког времена група г. др. Спахе, која је у овој политичкој комбинацији, коју ви зовете партијом, сматрала је и успела да као први проблем нашег државног живота постави измену Устава о исламској верској заједници. Још важније питање било је за Краљевску владу, накнада великопоседницима у Босни, беговима. И у времену кад није имала могућности да исхрани гладне крајеве, она је имала начина да нађе интересантан број милиона за накнаду беговима експроприсаног земљишта. Немате ви, господо, могућности да саставите, оно што ви спомињете једнако на зборовима, нарочито мислим да ту реч воли поштовани друг Јанковић, малог човека са великопоседником и великим бегом. То двоје не можете измирити.

Господо, да укратко пређем и изложим закључке и опште резултате досадашњег рада владе г. др. Стојадиновића. Она се манифестовала до сада у убијању вере у нашу кохезиону националну снагу и у нашу народну будућност. Она се до сада манифестовала у убијању политичког морала, јер др. Стојадиновић засновао је своју политичку ег-

зистенцију као Претседник Владе на издаји према својој Претседнику Владе г. Јевтићу. (Пљескање на левици. — Протести и приговори на десници.) Ја нисам потписао никакав проглас г. Узуновићу као што је случај са др. Стојадиновићем. — Она се је манифестовала до сада и као резултат дала, опструкцију и немиле догађаје у Скупштини. Опструкција је, господе, дошла као реакција према владиној опструкцији, а неразумевање те опструкције, које је једно од легалних сретстава сваког парламентарног режима и које је управо постало онда, кад је постао и Парламент, јер без Парламента нема ни парламентарне опструкције, а неразумевање, велим, тога легалног средства борбе у Скупштини, довело је до немилог догађаја који ви сви знате. Да је опструкција дозвољено сретство, поред осталих разлога и доказа, имате и у томе доказ, што је један ревносан опструкционаш чак и добио награду од г. др. Стојадиновића, за своје опструкцијаштво, добио је министарски положај, наш друг г. Ђорђевић. (Министар без портфеља Војислав Ђорђевић: Не онаквим методама опструкције!) Резултат Владе г. др. Стојадиновића... (Сретен Кузељевић: Бољи је него...!) Господине, о томе је суд казао своју реч. Према томе Ви сте! (Сретен Кузељевић: Са каквим правом називате ме да сам.....! Један дојучерашњи Министар, који претендује на министарски положај, назива народног посланика.....! И то је васпитање! Јесам ли ја.....?! — Граја и жучни протести на десници.)

Претседник Стеван Ћирић: Опоминјем записаном ороменом на ред г. Којића, а осталу господо посланике молим за мир. (Сретен Кузељевић: Ја нисам..... ја сам народни посланик. Ако сам Вам, господине Којићу, нанео увреду, тужите ме суду!) Ја сам посланика г. Којића, што је нанео увреду, оромену записаном ороменом на ред, и ако продићи са вреданјем, одузећу му реч. Молим Народну скупштину да буде мирна, а г. посланика да не употребљава увредљиве изгзе. (Сретен Кузељевић: Ја тражим да г. Министар Којић повуче реч. — Граја, огорчена и жучна објашњења између посланика са левице и деснице. — Сретен Кузељевић: Ја тражим извињење и тражим да г. Којић повуче реч.)

Др. Драгутин Којић (наставља): Тужите ме суду! (Сретен Кузељевић: Срамота је, ја сам ратник!) И ја сам!

Претседник Стеван Ћирић: Господине Кузелјевићу, ја вас молим да заузмете своје место. Ви сте добили satisfакцију од Претседника Народне скупштине. (Сретен Кузељевић: Нисам ја.....!)

Др. Драгутин Којић (наставља): Ви сте ми казали да сам.....! Бацате се блатом на мој образ. (Сретен Кузељевић: Ви сте Министар у пензији и за мене сте увек Министар. Нисам ја.....! Тражим да повучете реч натраг! Господине Министре, захтевам да повучете реч, јер сте ме увредили и као ратника и као народног посланика!) И ја сам ратник и народни посланик. (Сретен Кузељевић: Ја Вам то признајем. Сто година да сам посланик не бих Вас, Господине Којићу, назвао..... — Протести и жучна објашњења између посланика са левице и деснице. — Сретен Кузељевић: Господине Којићу, тражим од Вас да повучете реч!) Реагирајте Ви, па ћу и ја. Ви сте први мене увредили!

Претседник Стеван Ћирић: Господине гoвoрнице, с обзиrom на узбуђење које сте изазвали Вашим не-

parlamentarnim izrazom, pozivam Vas da povučete реч натраг. (Сретен Кузељевић: Господин Којић је Министар у пензији, али му приговара цела Југославија да је.....! Ја захтевам од Господина Министра Којића да повуче реч натраг! Господине Министре, Ви сте за мене Министар, ратник и народни посланик!) Gospodine Kuzeljeviću, ја Вас молим да идете на своје место. (Сретен Кузељевић: Ја тражим извињење!)

Др. Драгутин Којић (наставља): Ја ћу Вам дати задовољење. (Граја.)

Претседник Стеван Ћирић: Господине Којићу, ја Вас молим да повучете непарламентарну реч натраг, јер видите koliko ste узбуђење изазвали.

Др. Драгутин Којић (наставља): Нека он први повуче реч натраг, он ме је први увредио.

Претседник Стеван Ћирић: Господине Кузелјевићу, повучите Ви своју реч, а господин др. Којић ће повући своју. (Граја.) Молим вас, господо, за мир, јер ћу иначе бити принуден да прекинем седницу ако и даље тако продужите.

Др. Драгутин Којић (наставља): Господе народни посланици, један од другова мало пре у току мога говора, непровоциран ничим од моје стране, јер му се нисам никако обраћао, добацио је једну увредљиву реч на моју адресу. Ја сам му добацио исто тако увредљиву реч. Ако је он повлачи, и ја је исто тако повлачим.

Дозволите ми, господе посланици, да наставим и завршим ова моја излагања.

Резултати деветомесечне владавине др. Милана Стојадиновића показали су се и у слабењу нашег међународног положаја. Насупрот и унаточ онога што је изјавио г. др. Стојадиновић, да је наша међународна ситуација сада боља но икада до сада, сваки онај ко може добро да осматра међународне догађаје и догађаје у нашој земљи, не може, господе, до таквога закључка доћи. Велики државнички умови, велики европски политичари и светски политичари једнодушни су у оцени погоршавања опште политичке ситуације. И како наша ситуација, ситуација наше земље у том општем погоршавању може да буде боља? Она је, господе, слабија и тежа. Јер, међу нама нема више онога великога промотора, онога великога Вође, онога Ствараоца Мале антанте и Балканског споразума, Онога великога државника и политичара који је водио балканску политику. Сама Његова смрт, она је толики минус и толики губитак у нашем државном животу да је она несумњиво морала да ослаби и наш међународни положај. Поред тога, господе, за време деветомесечне владавине Кабинета г. др. Милана Стојадиновића десиле су се и неколики међународни догађаји који сигурно не могу ићи у нашу корист. Обнављање и дефинитивни споразум између Краљевине Италије и Краљевине Албаније, дефанзивни и офанзивни споразум између те две земље, никако не може значити и бити тумачени у корист побољшања нашег међународног положаја. А да не говорим, господе, још и о оним успесима које је наша велика сусетка имала у Абисинији. И ти успеси не могу се тумачити за нас као побољшање међународног положаја, и то толико побољшање да се наш положај процењује као најбољи који смо до сада у нашој држави имали.

Одакле је, господе посланици, наш Министар спољних послова црпео своје уверење да је наш

међународни положај сада бољи но икада до сада? Да ли га није црпео по оном познатом правилу, да једна земља у међународном погледу важи онолико колики су унутрашњи ред, срећеност и економска снага у њој?

Дозволите, господо, да завршим. Велики француски научник, историчар, политичар и државник Шатобријан у својој књизи „О генију хришћанства“ на једном месту каже: „Хришћанској вери нико више није шкодио од јереси од софиста и од људи којима на устима вечито лебди осмејак.“

Господо, нашој земљи, ја сам уверен, и нашој националној будућности тешко да ће ко више шкодити, не од јереси, него од ЈРЗ (Приговори са деснице) од софизма др. Корочеца и од вечитих осмејака Претседника Владе др. Милана Стојадиновића! (Жагор на десници.) Мој ми је Клуб наложио да на завршетку свога излагања прочитам његову резолуцију. Она гласи:

„Југословенски клуб народних посланика пажљиво пратећи дискусију о буџету у Сенату, слаже се и одобрава одлуку Сената, којом враћа буџет Народној скупштини. Југословенски клуб народних посланика сматра ову одлуку Сената као изразити акт политичког неповерења према Влади г. др. Милана Стојадиновића, према коме ни наш народ ни наша јавност не могу остати равнодушни.“ (Пљескање и одобравање на левици.)

Pretsednik Stevan Ćirić: U ime Jugoslovenskog nezavisnog nacionalnog kluba reč ima narodni poslanik g. dr. Milenko Marković.

Др. Миленко Марковић: Господо народни посланици, већина Сената дала је прилике Народној скупштини, да по чл. 64 Устава поновно узме у осматрање, не цео обим буџета, који је у Сенату као и у Народној скупштини без измене прихваћен, него само да донесе одлуку о неким одредбама предлога финансијског закона, које у себи садрже извесна овлаштења и пренос законодавне власти на извршну. И ако је Сенат у том погледу начелно заузео свој став проти преноса законодавне на извршну власт, он га ипак код свих овлаштења није доследно провео. То су г. г. сенатори и образложили.

Свима нама стављено је услед тога у дужност а даје нам се и право, да се изјаснимо, хоћемо ли да буџет који је пред нама, односно предлог финансијског закона, постане у истини закон било то у ужем или ширем смислу. У том питању слободан сам да узмем реч баш зато, што не памтим, да је од нашег ослобођења и уједињења, Народна скупштина или Народно претставништво откако постоји и Сенат, било у овакво замршеном стању у којем се оно налази данас.

Својим доласком на говорницу у овом високом Дому, у име своје и Клуба којем имам част да припадам, видно доказујемо, да смо напустили отсуство у расправи и ако се она додуше односи само на последњи али ипак на део буџета, настао услед става Сената којим је наш став добио пуно задовољење.

Ми, господо народни посланици, не можемо друкчије, јер се у овом случају ради сада о одлукама Сената, односно о изменама и допунама предлога финансијског закона, што их је Сенат у својој већини усвојио, са својим тачним и оправданим образложењем, — ми не можемо друкчије и

ако се данас у овом предмету наставља хитни поступак.

Нама стоји просто, да те предлоге, измене и допуне по Сенату, прихватимо или одбијемо са свима последицама, које отуда следе.

Какве год биле те последице, оне могу да буду само двојаке, оне су без сумње од одлучне и велике важности по нашу Отаџбину и народ, а велику одговорност носи за то Народно претставништво, једнако Сенат, као и Народна скупштина и Краљевска влада.

Нарочито сам желео да барем у овој прилици узмем реч, јер ми је било тешко, што то нисам могао да учиним до сада, кад се водила општа буџетска расправа.

Било ми је тешко и онда, и данас и увек кад се сетим да сам заједно са мојим некојим друговима, који се данас налазе у Народној скупштини и у Сенату, увек учествовао у буџетским расправама, а овај пут беше ми то немогуће.

Болна је то чињеница, коју најбоље осећам ја, али она треба да буде уједно и постављено питање на све да промисле зашто је то било и да ли је тако морало да буде, а то јесте, кад се народним посланицима онемогући сарадња на доношењу буџета.

На то питање био би дужан да одговорим пре свега лично, да и свој став и наш образложим, господо народни посланици, и пред вама и пред нашом јавношћу.

Али тај одговор у опширности, прелазило би оквир данас одређене расправе, па ћу зато само да кажем, да је и моја и наша отсућност са буџетске расправе била последица оних грешака, које су се догодиле на свима странама у овом Високом телу, а које су се могле врло лако избећи.

Те грешке биле су многостране, једна већа од друге.

Техничка опструкција, коју смо ми осуђивали, отела је у тешкој атмосфери, која је настала без наше одговорности, толико маха, да је нико није могао зауставити.

Ми је сви осуђујемо, она се не може ничим оправдати, али се може разумети, у часу кад се не уважава ни политичка етика; кад се одбија хитност законског предлога о раздужењу са образложењем, да је Краљевска влада у том правцу претекла опозицију, а догоди се противно.

Може се то разумети у часу кад се тражи хитни поступак по доношењу буџета, који је и по Уставу и по Пословном реду апсолутно искључен, и кад се све то тражи на темељу закључака Народне скупштине, који закључак, поричу ни више ни мање него 4 скупштинска секретара!

Поменуо сам те разлоге и ако постоји неоправдан страх, како смо чули са неколико страна из Сената, да су још и данас односи у Народној скупштини услед атентата, — над којим се сви згражамо, срећни што није успео, — да су ти односи такви, да би и сама одлука Сената могла да изазове поновну буру у Народној скупштини.

Ипак морам да нагласим, да су сва благовремена упозорења о стању у Народној скупштини, све поруке, као и сва настојања и предлози, који су водили ублажењу тог стања и смирењу духова остали без успеха.

У тако кривом схватању политичког положаја и високог задатка Народне скупштине, ни мени ни нама свима није преостало друго него да бирамо

или улаз у ватру, који би био судбоносан и нечувен у свету или да се злу и срамоти уклонимо.

Од два зла бирали смо мање и на срећу свих нас, ми смо се уклонили из Народне скупштине.

Наша је дакле савест чиста и мирна и пред Богом и пред народом.

Господо народни посланици, више сам него уверен, да није била намера Сената да поново распирује ватру у Народној скупштини, кад је у свом ставу према предлогу финансијског закона обележио само своје начелно гледање и ништа више, и да се његовим одлукама не може придавати никаква сумња и партијско-политичка позадина.

Није ово први пут, да је Сенат вратио у Народну скупштину који законски предлог и то још у доба, кад ни међу народним посланицима ни међу г. г. сенаторима, није било никакве заоштрениости, никакве разлике, по странкама и клубовима. Ако данас и није тако, наша је дужност, свих без разлике, да настојимо, да ублажимо заоштрениост, која онемогућује сваки правилан рад, како би смо могли да се у миру посветимо законодавном послу, који наш народ од нас жељно очекује — чувајући сваки свој начелни став. Баш зато ја ћу хотимично прећи преко свих примедба, које би биле и потребне и дозвољене, а које нисам имао прилике да учиним у буџетској расправи па ни после ње.

Молим, дакле, господо народни посланици, све и свакога да без икакве жучи расправимо ствар, која нам је стављена у задатак и која је на дневном реду.

Правац те расправе обележен је самим Уставом, по коме се у овоме случају расправља само о оном, што се односи на учињене измене једнога од законодавних тела у овоме случају, учињене по Сенату.

Господо народни посланици, једно од питања што су избила у јавности било би: Да ли је буџет уопште закон? Као збир одредаба самога буџета долази на крају Финансијски закон, па кад би се и могло да говори о томе, да ли је и какав је закон буџет, не може се говорити тако о Финансијском закону, јер он сам себе назива законом, а на њега само односе се измене и допуне Сената.

И буџет је, господо народни посланици, закон на који се односе чл. 64, 102 и 103 Устава, не знам да ли у ужем или ширем смислу, али је свакако закон своје врсте „sui generis“, јер се доноси сваке године у одређено време и то само за годину дана и јер се он по §§ 66 и 67 Пословника има да расправља у временском трајању тачно одређеном.

Баш зато се и тврдило у Народној скупштини, да се о буџету не може расправљати по хитном поступку, али се отуд не може извести то, да Сенат нема права о буџету да расправља, а још мање да нема права да га врати Народној скупштини.

Ако је буџет закон, а то јесте, у томе се слажемо сви, зашто да се Сенату пориче право, да каже свој суд баш о овако важном закону, кад му то Устав даје.

Нема, дакле, никакве оправдане основе за изузетан став у овоме питању према Сенату.

Одлука Сената дала је повода, да се говори и о односу између Сената и Народне скупштине као законодавног тела, и о томе чије је право јаче.

Господо народни посланици, нико у овом односу није сумњао о једнаком праву и надлежности

и Сената и Народне скупштине, док није дошло до одлука Сената, које су пред нама.

И Сенат и Народна скупштина су законодавна тела, са једнаким правима и једнаким дужностима.

Ни једно од њих није ни јаче ни слабије и одлучује свако за се самостално, а онај законски предлог постаје закон, о којем се оба тела сагласе.

Дакле, ако је реч о буџету, као што је данас, који је везан за рок, а у Финансијском закону нема сагласности законодавних тела, настаје оно, што из Устава следи, — ако:

или Краљевска влада своје предлоге не повуче у телу пред које долази из другог законодавног тела;

или ако то тело измене другог законског тела не прими;

или коначно ако Влада не налази разлога да отступи.

У таквим случајевима по чл. 103 Устава распушта се Народна скупштина и продужује Указом буџет истекле рачунске године.

Која ће од ових могућности настати, зависи од Краљевске владе и Народне скупштине.

Одговори су по овим питањима потпуно јасни и самосталним одлукама било једног законодавног тела не може се приговорити, а нарочито да оне могу да углед његов руше.

Нико не може тврдити, да је Сенат рушио углед Народне скупштине, напротив, он је бранио буџетско право целог Народног претставништва па и Народне скупштине.

Господо народни посланици, у одлукама Сената о предлогу финансијског закона ради се у главном о овлашћењима што их тражи Краљевска влада, да доноси Уредбе са законском снагом.

Услед ускрате тих овлашћења или измене настала је сумња, да је Сенат хтео тиме да изрази неповерење Влади. То је став Сената у који ја нећу да улазим, јер ово није општа буџетска дебата, у коју би требало унети сва политичка питања, али ћу одмах да приметим ово: Године 1934 била је Влада г. Николе Узуновића, коју је помагала већина Народне скупштине у којој сам и сам био. Тражило се онда овлашћење за доношење уредаба са законском снагом у решавању привредних питања. Тада сам ја био члан странке на коју се Влада ослањала и тада сам ја у свом говору у буџетској расправи о Министарству трговине и индустрије рекао дословно ово: „Тачно, господо народни посланици, могу да лучим права и делокруг законодавног тела од оног, извршне власти, и тога сам се начела држао па и данас држим у свима мојим посланичким деловањима, али уједно наглашавам, да брижно чувам и свако посланичко право, па се и у начелу не слажем са преношењем законодавне власти на извршну”.

Ово своје гледиште поткрепљујем и тумачењем бивше Краљевске владе у питању нашега овлашћења за доношење уредаба по економским питањима, у којима је Устав, и један и други уставни фактор, тражио и тражи, да се донесу закони тек кад се чује саветодавни глас Привредног већа.

При доношењу закона „Лекс Видовић” на 12 редовном састанку од 14-XII-1932 године и његовог § 6 дао је наш тадањи Министар пољопривреде г. Деметровић тумачење Краљевске владе

по траженом овлашћењу од нас, за доношење уредаба.

Господин Министар тада рече: „Ви добро знате, господо, колико су важна економска питања покретана овде у Народној скупштини у самом скупштинском одбору и могуће је, да ће се та питања морати решавати што скорије, управо док важи тај закон, а до доношења новог закона”.

Дакле, господо, ни по мишљењу тадање Краљевске владе није било предвиђено да закон може заменити Уредба, у толико пре што је она осуђена на кратак рок, у овом случају на живот од године дана, па ма она добила и сагласност Народног претставништва. Приметио сам ја на изјаву господина Министра у часу кад је пред нама била друга влада господина Николе Узуновића после 6 јануара 1929 године.

Ако сам и кад сам ја, господо, као члан Владине странке дао тако јасно обележен свој став према траженом овлашћењу и у економском питању, зашто се то замера данас опозицији у било којем законодавном телу.

Видите господо, народни посланици ни г. Узуновић ни г. Деметровић нису били ти, којима је пало на ум да ми приговоре да су моје речи изјаве неповерења према Влади, јер су знали, да је то мој став чисто начелан. Зашто дакле, да се данас то схваћа друкчије и на другој страни, кад је став већине Сената потпуно и оправдан и образложен.

Што се мене лично тиче, ја ни данас од тог начелног става не одступам и надам се, да ми то нико не може уписати у грех.

Пренос законодавне власти на извршну, необичан је захтев, а свака власт има право па и дужност, да своју надлежност будно чува и да се је, без велике нужде не одриче.

И зато је, господо, потпуно неоправдан приговор Сенату, кад је он бранио законодавну власт целога Народног Претставништва, а најмање је оправдано тврдити, да су то све ситне и безначајне ствари.

Господо народни посланици, ни један објективни парламентарца нема разлога да било у којем правцу приговори или не прихвати начелно стајалиште по којем је већина Сената образложила своје измене, допуне и захтеве према предлозима садржаним у Финансијском закону.

Нама је, господо, прешло већ у крв, да сматрамо Финансијски закон као врећу, у коју се може да меће све оно што у буџет или није ушло или не сме да уђе.

Тако се је и дошло дотле, да се Финансијски закон на брзу руку предлаже Народног претставништву чак и без претходне поделе и обавести о његовим амандманима, па да га народни претставници, преморени буџетском дебатом, примају обично без примедбе и да се у Финансијски закон уносе одредбе које мењају и саме постојеће законе и то у последњем часу.

Лепо кажу господа сенатори, да се овака измена закона могла и трпети пре јединства нашега законодавства, али да таква измена закона са овлашћењима за доношење уредаба руши веру у сталност закона и по томе и правни поредак.

Из образложења господе сенатора, читам, да су и они у начелу против преноса надлежности законодавног тела на извршну власт.

И ако је тако они су ипак отступили од тога начелног стајалишта у питању доношења уредаба о привредним питањима и неким политичким законима, што су их ограничили само за извршан рок.

Одступање од свог начелног става образлажу г.г. сенатори тиме, што би тешко било да се одједном прекине са досадањим обичајем и што би се тај нагао прекид могао рђаво схватити и што би се могла отуд закључити намера, коју г.г. сенатори нису имали.

Оваковом начелном образложењу, не може се, господо народни посланици, приштити било каква партиско-политичка позадина. У ком је правцу донео Сенат одлуке у Финансијском закону? Оне су или допуне или се у њима за дана овлашћења тражи сагласност Финансијских одбора оба законодавна тела; или су ускрата односно брисања овлашћења која су садржана у појединим параграфима Финансијског закона.

Није ми намера, господо народни посланици, да се упуштам у поједине параграфе Финансијског закона, у којима је Сенат учинио било допуну, или за извођење овлашћења тражио сагласност Финансијских одбора или поједина овлашћења брисао односно Краљевској влади ускратио, јер мислим, да би ме образложење Сената с једне стране и одговор господина Претседника Краљевске владе с друге стране, могао одвести на полемику, коју желим да избегнем, јер нам је то све познато.

Из одговора господина Претседника Краљевске владе у Сенату, на примедбе и одлуке Финансијског одбора и већина Сената, прочитао сам да се је са многим образложењем Финансијског одбора и господин Претседник Краљевске владе сложио, или у колико није, он се трудио да г.г. сенаторима да образложење предлога и захтева Краљевске владе, за поједина овлашћења, са намером да на тај начин ублажи бојазан и страх господе сенатора од садржине појединих захтева и овлашћења.

Учинио бих криво кад не бих рекао, да је у истину својим пристанком на многе примедбе господе сенатора успео да одговори и да удовољи начелном схватању већине Сената, али је нејасно зашто је ипак настојао, да та овлашћења остану на снази.

Поред свега тога, не сме се заборавити да се све примедбе учињене по Сенату не односе само на данашњу Краљевску владу него и на сваку другу и непознату, а њих не везују ни тумачења ни изјаве данашње Краљевске владе, него је везују одредбе Финансијског закона, у којима нема никаквог аутентичног тумачења, које би се могло наћи само у стенографском записнику у колико је коме до тога стало и у колико је обазрив да их сматра и својом обавезом при извршавању одредаба Финансијског закона.

Зато је Сенат добро радио што је остао код тога да се та овлашћења бришу.

Кад је Господин Претседник Краљевске владе бацио поглед на захтеве и стајалиште, као и на примедбе Сената на Финансијски закон и кад је хтео да истакне разлику између њих и схватања Краљевске владе, он је нагласио у свом говору:

„Нема ни једне тачке, која нас дели. Нису нигде у питању државни и национални интереси, нису у питању виши интереси нашег народа, није у питању државно и народно јединство.

„Нас деле ситне ствари, безначајне ствари — а кад је тако нема разлога да ни Краљевска влада а ни Народна скупштина те захтеве не прихвате”.

Не, господо народни посланици, не би се Сенат на ситнице ни освртао; он се задржао само на одлучним и важним захтевима Краљевске владе. Траже се, господо, овлашћења да се, и мимо закона, у партијске а не опште државне и народне цели, извласти непокретни иметак једне странке, противно члану 22 Устава. Ако се то у начелу дозволи, ми би смо уништили Уставом зајемчено право својине свакога грађанина. Не знамо зашто се траже овлашћења: прво, за отпуштање из службе општинских чиновника, кад је законом одређено и могуће, противу њих да се поведе и дисциплински и кривични поступак. Зашто се тражи њихово премештање, кад је и у том погледу општински закон јасан. Друго, у коју цель има да се обавља прегруписавање и ново окруживање, спајање и раздвајање општина, кад и зато предвиђа општински закон одређен пут и поступак.

Треће, какав је виши интерес да се до 3 септембра 1936 тражи овлашћење за премештање и намештање судија, кад тога дана ступа на снагу њихова непреместивост.

Четврто, зашто се тражи овлашћење за оснивање средњих шеријатских и окружних судова.

Сва је та тражена овлашћења Сенат брисао и ускратио, а на остала одговорио или допуном или је тражио за њих сагласност Финансијских одбора, или поједина овлашћења везао за одређен рок. Услед тога, како читам, настало је „огорчење” међу народним посланицима проти Сенату, шта више говори се и о „сукобу” Сената и Народне скупштине.

Господо народни посланици, да је Народна скупштина или њена већина која је водила буџетску дебату, знала за овлашћења која се у Финансијском закону траже; да су амандмани подељени посланицима, као што нису; да су их бар чули кад су читани пре гласања, као што нису, уверен сам, господо, да би сте и ви у Народној скупштини дошли до истих примедба као и Сенат. Оно што је омакло вашем оку, није омакло господи сенторима. Сад ви, господо народни посланици, носите сву одговорност за хитни поступак буџетске расправе и за све оно што по Уставу може да следи. Најмање се, господо народни посланици, може у овоме случају говорити било о каквом „сукобу” законодавних тела. Тек онда да је неко од господе народних посланика узео реч о амандманима у Финансијском закону и да је узео став противан одлукама господе сенатора, могло би се говорити о разноликим погледима на захтеве Краљевске владе, али још увек не о сукобу Сената и Народне скупштине.

Какав сукоб може да настане, кад у овом случају један чиниоц објективно и оправдано у одлучној ствари донесе своју одлуку о којој други није казао ништа, било зато што није знао или што је случајно учинио пропуст у вршењу свога права.

Тек данас упућује нас одлука Сената, да кажемо своју реч, и да се са његовом речи сложимо или не.

Једино то је, господо народни посланици, исправно гледиште на питање и на одговор, који се на нас ставља тек данас, мада је дужност наша била да тај одговор дамо онда, кад се Финансијски закон у Народној скупштини доносио. Још нешто, господо народни посланици, никакове увреде није нанео Сенат Народној скупштини, и ми немамо разлога да му у том правцу било шта замерамо а нарочито онда кад смо прогутали увреде да смо циркус, кловнови, дешпаратери, које су на нас сручене. Сенат је, господо, у општој буџетској расправи био на достојној висини. Он је истакао забринутост у развоју нашег општег државног живота, борио се за буџетско право Народне скупштине, које јој је хитним поступком скоро узето; а прекинуо је коначно и са старим обичајем у доношењу Финансијског закона.

У место захвалности Сенату у нас се ствара огорчење коме се сваки парламентарцац и демократа у време увођења демократије у живот чуди! Према томе, господо народни посланици, није потребно да апелирам ни на Народну скупштину ни на Претседника владе, ни на Краљевску владу да прими примедбе Сената у Финансијском закону, јер за „прихват” добре ствари не треба размишљања, а такав прихват никако не значи да се прихвата „диктат” Сената, а још мање да пред њим „погне главу” Народна скупштина.

Господо, држао сам се строго правила којих се држим у свакој дебати. Ја сам нарочито избегавао сва питања, а особито политичка, која би могла да спадају само у општу буџетску расправу. Али када је г. др. Мишкулин, бивши Министар зашао у та питања и додирнуо се неких чисто политичких питања, ја бих желео, господо, да укратко на њих одговорим, придржавајући себи пуно право да о тим питањима говорим ја, као и сви други, онда, ако нам буде суђено и ако доживимо час, када се буде расправљало о бановинским самоуправама.

Г. др. Мишкулин поменуо је 6 јануар и споменуо југословенство, централизам и федерацију, и на крају споменуо је странку Југословенске радикалне заједнице.

Шестојануарској политици он је нагласио да су главни задатци шестојануарске политике: држава, монархија и Династија Карађорђевића. Он је, господо, заборавио још на једну садржину шестојануарске политике, која се садржи у оним речима Благопокојног Витешког Краља Александра I Ујединитеља у којим је рекао: Да је јединство народа и целина државе за Њега и за свакога највиши закон. Говорио је г. др. Мишкулин и о југословенству. Господо народни посланици! Ја се никада нисам служио никаквим вештачким цртама о појму Југословенства, и избегавао сам појам и интегралног и синтетичног Југословенства. Ми морамо тај појам Југословенства ставити на чисто реалну базу, прихватљиву на свима странама. Господо, Југословенство није ни афирмација српства, ни хрватства, ни словенства, а није ни негација. Значи, господо, да нико ни од кога не тражи данас да не сме да каже да је данас још Србин као што је био, да је и данас још Хрват као што је био, те да је и данас Словенац као што је и био. Али има господо, један постулат тога Југословенства, а то је, да се од сваког правога Југословена, био он Србин, Хрват или Словенац, тражи да пријаји у себи све особине које су кадре да у нашем

југословенском народу разбуде сепаратизам који је штетан и по јединство народа и по саму државу. (Живо одобравање).

Било је, господо, речи и увек се понавља оно што се хоће да изведе из речи Благопокојног Краља Александра I. Господо, оно што је Благопокојни Краљ Александар рекао, то ми сви знамо. Али, како мртва уста не говоре, не говори ни Краљ, а ми не можемо закључивати шта је Благопокојни Краљ хтео и шта би урадио да је остао жив. Али једно се зна, а то је шта Краљ није хтео. Он није хтео: расцеп државе и расцеп народа југословенског у три или више делова. Најбољи доказ зато, господо, мислим да га знате и ви, јесте онај моменат, када је Благопокојни Краљ Својој и нашој јуначкој војсци дао југословенску заставу, рекавши тада, да та заставка буде „залога наше војничке части“.

Рекавши, господо, тада да те заставе буду знак зборишта наше јуначке војске и залога наше војничке части. Да је Благопокојни Краљ имао било какве намере или схватања Југословенства другојачија Он сигурно не би учинио тај историјски и велики корак који је учинио, доказујући да уноси у Југословенство све оне особине које су биле најбоље и најплеменитије у српском племену, жртвујући те особине Југословенству.

И, господо, кад је тако а тако јесте, јер на југословенским заставама почива наша југословенска војска а југословенске заставе штите и наше државно и народно јединство, како је онда и у оном случају ако се противно тим принципима у једном делу наших југословенских крајева употребљавају племенске заставе које одгајају у сепаратистичком духу нашу омладину која данас или сутра треба достојно да ступи под југословенску заставу! Господо, ми који живимо у народу и на терену, видимо и чујемо да се са високих министарских столица исповеда та мисао, али да се она не спроводи у народу, него напротив да се наш народ и омладина одгајају у чисто сепаратистичком правцу, јер, господо, ми видимо и знамо да има бановина у којима се шире племенске заставе са племенским грбовима, па шта више има случајева да се у појединим бановинама певају и засебне племенске химне без југословенске, а то су, господо, ствари преко којих се не може прећи, које не могу бранити ни одбранити изјаве, господе министара, па макар оне биле дате и у самом Парламенту.

Г. др. Мишкулин, држећи се политичке дебате споменуто је централизам и федерализам. Ми смо, господо, сви зато, да се једаред реши питање самоуправе наших бановина. Самоуправа, господо, значи врсту аутономије, која може да буде према споразуму шира или ужа, али једно има да служи као правило а то је, да та самоуправа може да иде само до границе у којој не би дирала у државно и народно јединство. У сваком другом случају она је дозвољена и може се применити и на државни живот нашег југословенског народа.

Е сад, господо, коначно се г. др. Мишкулин дотакао и странке, Југословенске радикалне заједнице. Не бих желео, господо, да у том погледу учиним било какву замерку или увреду било коме од господе, а најмање некој страначкој организацији, али нека ми буде дозвољено да приметим, да по свом схватању не сматрам да је Југословен-

ска радикална заједница једна јединствена странка. Она је, господо, коалиција, и то коалиција племенска, верска, која је састављена од може бити више од 90% присташа у Словенији г. др. Корошца, у Босни може бити од више 90% наше браће Муслимана са г. Спахом, али, господо, у тој организацији, у тој коалицији немате у првом реду Хрвате.

И онда, добро примећују нека господа, да у истини та организација значи заокружење Хрвата, као што је то неки дан поменуо у Сенату г. др. Грга Анђелиновић, и као што се то, господо, схваћа и уопште. Уз ту чињеницу, да у тој организацији нема браће Хрвата, пита се ко је у тој странци од стране српског племена? Ако су, господо, сви они, који се данас зову племенским српским именом, ако су ти подељени у 13 разних група, ја не знам онда, господо, ко спада од Срба у Југословенску радикалну заједницу. Ако су сви они подељени у толико група, у странци, Југословенској радикалној заједници, онда се заиста и српско племе налази у тој странци, па кад би и то било, била би то коалиција а не странка, која би и опет стајала на чистој племенској основи, српској, словеначкој и муслиманској, и не би била југословенска странка. Наш је задатак, да морамо сви како стојимо без разлике али не на верској, племенској и покрајинској основи, да створимо чисто југословенску странку у којој би били сви са једнаким правима и сви са једнаким дужностима.

Ја сам тим кратко само додирнуо оне ствари о којима је опширно говорио из чисто политичких разлога г. др. Миле Мишкулин, остављајући за позније да се на ту ствар вратимо опширније.

Завршујући укратко овај мој осврт на речи г. др. Мишкулина, ја бих желео сада да завршим свој говор па молим, нека ми буде слободно да кажем, да треба прихватити примедбе већине Сената са стране Краљевске владе и Народне скупштине. То би био доказ сагласности свих одлучних чиниоца у питању доношења буџета, и знак веће увиђавности и доказа да прелазимо у нормалнији парламентарни живот, који ће омогућити дискусију о свима тешким питањима нашег националног и државног живота, свима и свакоме у своје начелном ставу увереним. Будите уверени, господо народни посланици, да наша јавност и наш народ од нас са пуним правом то очекује. (Живо одобравање). А сада нека ми буде дозвољено да у име Југословенског независног националног клуба прочитам ову изјаву:

У име југословенског независног националног клуба, према напред изложеном, част ми је дати ову изјаву:

1) Југословенски независни национални клуб с поштовањем и дивљењем поздравља став који је, приликом расправе о буџету заузео Сенат Краљевине Југославије, вршећи своја права и чувајући престиж Народног претставништва. И својим држањем и својим гласањем целој земљи пружио је речит и непобитан доказ, да је умео остати на висини оне улоге, која му је Уставом додељена, да се слободно и по своје најбољем уверењу опредељује. Никакав притисак, никаква претња, никакав аргуменат нису га могли скренути с правог пута његових уставних дужности.

Равноправан чинилац у законодавству с Народном скупштином, Сенат је прибрано, мирно и

с достојанством које доликује том високом Дому претресао предлог буџета с Финансијским законом за 1936/37 годину, имајући непрекидно у виду: да и држави треба дати и на време дати, али дати, како то најпотпуније одговара народним интересима.

Употребивши своје несумњиво право, да на равној нози с Народном скупштином испита и цифарски састав буџета и садржину одредаба Финансијског закона, Сенат је подвргао савесном и свестраном проучавању и једно и друго. При таквом раду, остајући увек у границама и текста и духа Устава, није могао ни доћи у сукоб с Народном скупштином, а још мање крњити или одузимати њене прерогативе, јер су то два законодавна чиниоца која своје одлуке доносе самостално.

Гласајући против извесних одредаба финансијског закона, Сенат је само показао, да се није могао сложити с предлозима Краљевске владе нити их одобрити зато, што, су била у питању неколика основна начела, на којима почивају и уређење државе и права грађана.

Да то нису такве одредбе споредног значаја или мале важности или уског домаћаја, довољно је нагласити, да је предложеним изменама Сенат увео у заштиту од жеље Владе и њених органа: у једном члану судијску сталност и независност; у другом члану некретљивост судова; у трећем члану општинску самоуправу; у четвртном члану што скорије доношење слободоумнијих закона; у петом члану неповредност приватне својине.

Влада је, међутим, у својим предлозима покушала да повреди ова основна начела, и ту у суштини лежи отпор и борба Сената, да не допусти такву повреду. Зато је неоцењива заслуга, коју је земљи и народу Сенат учинио, заслуга, коју нису у стању да побију ни површни и тенденциозни говори Претседника и чланова Краљевске владе, ни наручени новинари и софистички чланци професора.

2) Народна скупштина о тим одредбама Финансијског закона пре одлуке Сената није била у могућности ни да решава ни да да свој глас правилно, јер за њих није знала. Ти накнадни предлози Краљевске владе нису били на време Народној скупштини саопштени, већ су, у последњем тренутку, само нејасно и не гласно прочитани и одмах у пуној пометености стављени на преглававање, тако да народни посланици нису ни знали о чему гласају. Захваљујући само критичној оцени Сената, тек сад, на основу 64 члана Устава, Народна скупштина добија прилику да се о тим члановима Финансијског закона с пуним познавањем изјасни.

3) Бранећи своја права законодавних чинилаца и Сенат и Народна скупштина, као будни чувари највиших државних интереса, били су по својим уставним функцијама позвани да исправе погрешке и штетне мере, које је предложила Влада г. др. Милана Стојадиновића. Земља и народ добијају тако један низ бољих и кориснијих законских прописа.

4) Данашња Влада, која се стално позива на свој демократизам и своје слободарске тежње, оспорава Сенату, као равноправном делу законодавног тела, да у једном од најважнијих закона ужива иста права као и Народна скупштина. То је по Уставу од 1931 међутим изван сваке сумње.

Сенат је установа коју кроз векове брижљиво чувају најдемократскије земље: Енглеска, Француска, Сједињене Америчке Државе, не дирајући ни једну од њихових прерогатива. А слободарски дух, којим је надахнута данашња Влада најбоље је изражен у енергичном њеном противљењу пред Сенатом, да се одреди рок у коме се имају донети закони о слободи штампе и зборова.

5) Та иста политика недемократског и реакционарног правца коју у пракси спроводи Влада г. др. Милана Стојадиновића, показала се у правој својој боји и приликом хапшења народних посланика у вези догађаја од 6 марта ове године. Ни до данас, после три недеље, ти народни посланици, којима је имунитет одузет на начин противан Уставу, нису предати суду а полицијске власти их држе у притвору и ако је истрага већ завршена. (Један глас са деснице: Је ли то резолуција сенатора или ваша)? Изволите слушати.

Иста судбина сналази и све оне државне и општинске службенике, који се упишу у Ј. Р. З., јер г. др. Корошец најкомпетентнији члан ове Владе за ту врсту притиска на савест и уверења, без икаквог заобилажења, цинички овако се пред Сенатом изражава о државним и општинским службеницима: „Сваки режим хоће да има органе, који га не спречавају у постизању његових циљева”. Тако се организовање Ј. Р. З. спроводи од стране г. Министра унутрашњих послова „кроз народ” и „одоздо”.

6) Сенат и Народна скупштина како их је Устав од 1931 увео у живот, дело су нашег Великог Краља Мученика. Г. др. Милан Стојадиновић покушава да и тим двома народним установама уништи независност и одузме њихову слободу решавања, да би их претворила у своје послушне органе. Исто тако како је у своме говору пред Сенатом, приликом буџетске дебате г. др. Корошец државно и народно јединство, ништећи му његов живи дух, свео на неколико година и сухих законских одредаба, тако ова Влада жели и Народно претставништво да спусти на степен канцеларија за остварење својих циљева.

Из свију тих разлога, а у знак неповерења према Влади г. др. Милана Стојадиновића, Југословенски независни национални клуб гласа за измене, које је у свом праву одлучивања, Сенат учинио у Финансијском закону, а за извештај мањине Финансијског одбора Народне скупштине. Тиме овај Клуб врши једну дужност прописану Уставом, једну дужност према народу, једну дужност према југословенској националној мисли, омогућујући у исти мах да се буџет за 1936/37 на време донесе. (Пљескање на левици).

Potpretsednik dr. Josip Režek: Ima reč narodni poslanik g. Mita Dimitrijević.

Мита Димитријевић: Господо народни посланици, ја имам да учиним само једну кратку изјаву од стране Радикалног клуба.

Радикални клуб сматра да је Сенат Краљевине Југославије извршио своје уставно право и своју дужност на један начин достојанствен и озбиљан, и у корист земље, Краља и народа.

Ове учињене измене и допуне које је дао Сенат Краљевине Југославије умесне су и демократске. Из тих разлога Радикални клуб прима их и гласа за њих.

Овом приликом, на завршетку своје изјаве, констатоваћу један срећан случај да је постигнут

један феномен. Постигнута је чак шта више акламација код свих народних посланика, али не на питању које је дошло из Скупштине него из Сената. (Одобравање на левици).

Potpretsednik dr. Josip Režek: Gospodo narodni poslanici, pošto nema više prijavljenih govornika prelazimo na glasanje. Glasaće se sedenjem i ustajanjem. Molim g. izvestioca da pročita izmene i dopune Senata prema aktu Senata Br. 973 od 27 o. m.

Zamenik izvestioca Života Milanović čita:

1) U tač. 1 § 35 unesen je sledeći nov stav:

„Ove odredbe ne važe za strane podanike jugoslovenske narodnosti, koji su stalno nastanjeni u pomenutim krajevima.”

U istom paragrafu brišu se tačke 3 i 5.

Potpretsednik dr. Josip Režek: Prima li Narodna skupština pročitano izmenu Senata? (Prima.) Ko je protiv neka ustane. (Svi sede.) Objavljujem da je pročitana izmena odnosno dopuna primljena. Izvolite čuti dalje.

Zamenik izvestioca Života Milanović čita:

2) U tač. 3 § 43 dodaju se reči: „a to u saglasnosti sa Finansijskim odborima Narodnog predstavništva”.

Potpretsednik dr. Josip Režek: Prima li Narodna skupština pročitano izmenu Senata? (Prima.) Ko je protiv neka ustane. (Svi sede.) Objavljujem da je pročitana izmena odnosno dopuna primljena. Izvolite čuti dalje.

Zamenik izvestioca Života Milanović čita:

3) Iz § 50 briše se tačka 4.

Potpretsednik dr. Josip Režek: Prima li Narodna skupština pročitano izmenu Senata? (Prima.) Ko je protiv neka ustane. (Svi sede.) Objavljujem da je pročitana izmena primljena. Izvolite čuti dalje.

Zamenik izvestioca Života Milanović čita:

4) Iz § 51 briše se tačka 10 i 12.

Potpretsednik dr. Josip Režek: Prima li Narodna skupština pročitano izmenu Senata? (Prima.) Ko je protiv neka ustane. (Svi sede.) Objavljujem da je pročitana izmena primljena. Izvolite čuti dalje.

Zamenik izvestioca Života Milanović čita:

5) Posle § 50 unosi se nov § 51a, koji glasi: „Odredbu § 129 Zakona o opštinama od 14 marta 1933 godine stav 2 je razumeti tako, da odluku o razrešenju Pretsednika opštine, članova opštinske uprave, pojedinih odbornika ili celog odbora radi neurednog vršenja dužnosti, Ban može doneti samo u ovim slučajevima:

1) Za pretsednika opštine ako ne vrši u § 84 Zakona o opštinama određene poslove i ako je bio od nadzorne vlasti tri puta opomenut, ili ako pored tri opomene nije izvršio naređenja opšte upravne vlasti, koje je po zakonu bio dužan izvršiti;

2) za članove opštinske uprave i pojedine odbornike, ako ne dolaze na sednice ili ako ne vrše poslove, koje ima pravo da im naloži pretsednik opštine, opštinska uprava ili opštinski odbor.

Ako Ban utvrdi besčasna dela pretsednika opštine ili člana opštinske uprave ili opštinskog odbornika kažnjiva po krivičnim zakonima, on će krivca odmah razrešiti i predati ga nadležnom sudu.

§ 130 Zakona o opštinama ima se razumeti, da može Ban razrešiti opštinski odbor, opštinsku upravu ili pretsednika opštine ako su njihova rešenja odnosno izjave uperene protiv Dinastije, protiv državnog i narodnog jedinstva, postojećeg društvenog poretka ili u opšte u izričitoj opreci sa osnovnim odredbama Ustava.

Na lica koja su bila pre stupanja na snagu ovog zakona razrešena zbog dela po § 129 st. 2 i § 130 Zakona o opštinama, a zbog tih dela nisu bila osuđena po Krivičnom zakonu, propis § 132 Zakona o opštinama ne može se primeniti.”

Potpretsednik dr. Josip Režek: Prima li Narodna skupština pročitano izmenu odnosno dopunu Senata? (Prima.) Ko je protiv neka ustane. (Svi sede.) Objavljujem da je pročitana izmena odnosno dopuna primljena. Izvolite čuti dalje.

Zamenik izvestioca Života Milanović čita:

6) Iz § 71 tač. 1 briše se stav 2.

Potpretsednik dr. Josip Režek: Prima li Narodna skupština pročitano izmenu Senata? (Prima.) Ko je protiv neka ustane. (Svi sede.) Objavljujem da je pročitana izmena primljena. Izvolite čuti dalje.

Zamenik izvestioca Života Milanović čita:

7) Iz § 92 briše se tačka 8.

Potpretsednik dr. Josip Režek: Prima li Narodna skupština pročitano izmenu Senata? (Prima.) Ko je protiv neka ustane. (Svi sede.) Objavljujem da je pročitana izmena primljena. Izvolite čuti dalje.

Zamenik izvestioca Života Milanović čita:

8) U § 97 stav 3 dodaje se ova rečenica:

„Ovlašćenje za donošenje Uredbe sa zakonskom snagom o štampi, o udruženjima, zborovima i dogovorima važi do 1 oktobra 1936 godine.”

Potpretsednik dr. Josip Režek: Prima li Narodna skupština pročitano dopunu Senata? (Prima.) Ko je protiv neka ustane. (Svi sede.) Objavljujem da je pročitana dopuna primljena. Izvolite čuti dalje.

Zamenik izvestioca Života Milanović čita:

9) Briše se § 100.

Potpretsednik dr. Josip Režek: Prima li Narodna skupština pročitano dopunu Senata? (Prima.) Ko je protiv neka ustane. (Svi sede.) Objavljujem da je pročitana dopuna primljena. Izvolite čuti dalje.

Zamenik izvestioca Života Milanović čita:

10) U § 105 tač. 1 između reči:

„propíše” i „organizaciju” umeće se reč: „unutrašnju”.

Potpretsednik dr. Josip Režek: Prima li Narodna skupština pročitano dopunu Senata? (Prima.) Ko je protiv neka ustane. (Svi sede.) Objavljujem da je pročitana dopuna primljena.

Pošto je ovim svaki paragraf pojedinačno primljen od Narodne skupštine, objavljujem da su sve izmene i dopune predložene od strane Senata primljene i time je definitivno primljen predlog budžeta državnih rashoda i prihoda sa predlogom Finansijskog zakona za 1936/37 godinu od celog Narodnog predstavništva.

Gospodo narodni poslanici, sa Vašim pristankom ovu ću sednicu zaključiti, a iduća sednica zakazaće se pismenim putem.

Sednica je zaključena u 14 i po časova.

PRILOZI

SENAT

KRALJEVINE JUGOSLAVIJE

Br. 973

27 marta 1936 god
u Beogradu

GOSPODINE PRETSEDNIČE,

Čast mi je izvestiti Vas, da je Senat Kraljevine Jugoslavije na svome XIII redovnom sastanku, održanom 27 marta 1936 godine, usvojio upućeni mu od strane Narodne skupštine predlog budžeta državnih rashoda i prihoda onako kako mu je Narodna skupština te predloge dostavila. U pogledu predloga finansijskog zakona Senat je na tome sastanku isti prihvatio sa sledećim izmenama i dopunama:

1) U tač. 1 § 35 unesen je sledeći novi stav:

„Ove odredbe ne važe za strane podanike jugoslovenske narodnosti, koji su stalno nastanjeni u pomenutim krajevima.”

U istom paragrafu brišu se tačke 3 i 5.

2) U tač. 2 § 43 dodaju se reči: „a to u saglasnosti sa Finansijskim odborima Narodnog predstavništva”.

3) Iz § 50 briše se tač. 4.

4) Iz § 51 briše se tač. 10 i 12.

5) Posle § 50 unosi se nov § 51a, koji glasi: „Odredbu § 129 Zakona o opštinama od 14 marta 1933 godine stav 2 je razumeti tako, da odluku o razrešenju Pretsednika opštine, članova opštinske uprave, pojedinih odbornika ili celog odbora radi neurednog vršenja dužnosti, Ban može doneti samo u ovim slučajevima:

1. Za pretsednika opštine ako ne vrši u § 84 Zakona o opštinama određene poslove i ako je bio od nadzorne vlasti tri puta opomenut, ili ako pored tri opomene nije izvršio naređenje opšte upravne vlasti, koje je po zakonu bio dužan izvršiti;

2. za članove opštinske uprave i pojedine odbornike, ako ne dolaze na sednice ili ako ne vrše poslove, koje ima pravo da im naloži pretsednik opštine, opštinska uprava ili opštinski odbor.

Ako Ban utvrdi besčasna dela pretsednika opštine ili člana opštinske uprave ili opštinskog odbornika kažnjiva po krivičnim zakonima, on će krivca odmah razrešiti i predati ga nadležnom sudu.

§ 130 Zakona o opštinama ima se razumeti, da može Ban razrešiti opštinski odbor, opštinsku upravu ili pretsednika opštine ako su njihova rešenja odnosno izjave uperene protiv Dinastije, protiv državnog i narodnog jedinstva, postojećeg društvenog poretka ili u opšte u izričitoj opreci sa osnovnim odredbama Ustava.

Na lica koja su bila pre stupanja na snagu ovog zakona razrešena zbog dela po § 129 st. 2 i § 130 Zakona o opštinama, a zbog tih dela nisu bila osuđena po Krivičnom zakonu, propis § 132 Zakona o opštinama ne može se primeniti”.

6) Iz § 71 tač. 1 briše se stav 2.

7) Iz § 92 briše se tač. 8.

8) U § 92 stav 3 dodaje se ova rečenica: „Ovlašćenje za donošenje Uredbe sa zakonskom snagom

o štampi, o udruženjima, zborovima i dogovorima važi do 1 oktobra 1936 godine”.

9) Briše se § 100.

10) U § 105 tač. 1 između reči: „propíše” i „organizaciju” umeće se reč: „unutrašnju”.

Prema ovome, budući da je Senat prihvatio budžetski predlog sa predlogom finansijskog zakona sa napred navedenim izmenama i dopunama, čast mi je, Gospodine Pretsedniče, saobrazno čl. 64 zemaljskog Ustava i § 66 Zakona o poslovnom redu u Senatu vratiti Vam ga u senatskoj redakciji, moleći Vas, da se sa njim dalje postupi po odnosnim zakonskim propisima.

Izvolite primiti, Gospodine Pretsedniče, i ovom prilikom uverenje o mojemu osobitom poštovanju.

Sekretar Senata,

Dr. Đ. Kotur s. r.

Pretsednik Senata,

Dr. Lj. Tomašić s. r.

Gospodinu

G-RU STEVANU ČIRIĆU,

Pretsedniku Narodne skupštine

BEOGRAD

NARODNA SKUPŠTINA
KRALJEVINE JUGOSLAVIJE

Administrativni odbor

VII Br. 30

23 marta 1936 godine

Beograd

NARODNOJ SKUPŠTINI

Administrativni odbor Narodne skupštine preko svoja tri člana izvršio je pregled kase, knjiga i novčanih dokumenata Narodne skupštine za vreme od 31 decembra 1935 do 29 marta 1936 zaključno i na osnovu § 128 Zakona o poslovnom redu u Narodnoj skupštini ima čast podneti svoj izveštaj o nadenom stanju.

I

O stanju kase

a) Da je po izvršenom pregledu dnevnika kase za 1935/36 ukupan saldo državne i depozitne gotovine na dan 29-III-1936	3,701.732.82
b) Da je pregledom kase, knjiga i novčanih dokumenata nadenom da se ovaj ukupan saldo sastoji:	
a) iz državne gotovine . . . Din.	3,419.525:93
b) iz privrem. izdataka	185.112.25
v) iz kaucije obv. r. š.	9.280.—
g) iz depoz. gotovine	87.814.64
	<hr/>
	3,701.732.82

Po završenom pregledu novčanih knjiga i dokumenata, kako primanja tako i izdavanja, utvrđeno je: da su knjige pravilno vodene sa unosom tačnih suma; dokumenta kako lične tako i materi-

jalne prirode ispravno i pravilno knjižena, a sume pokazane u dnevniku kase i ostalim novčanim knjigama pravilno unete i tačno sumirane. Kaucije i privremeni izdaci su ispravni. Kako su isplate izvršene na zakonu, budžetu i odnosnim rešenjima i naredenjima to su u potpunosti odobrene.

II

O stanju partijskih računa

1) Saldo na dan 1-XII-35 po kreditima za 1935/36 iznosi	1,142.356.91
2) Primanje od 1-I do 29-III-1936 iznosi	16,296.143.61
Ukupno Din. 17,438.500.52	

Od ove sume utrošeno je od 1-I do 29-III-1936:

a) na narodne poslanike	Din. 10,544.786.—
b) na osoblje N. S.	„ 1,026.704.75
v) na mater. troškove	„ 2,262.731.59
13,833.862.34	
a ostalo na dan 29 marta 1936 kao saldo drž. gotovine	Din. 3,604.638.18

III

O stanju depozitne gotovine

na dan 29 marta 1936 nađeno je u depozitu i to u gotovom novcu	Din. 87.814.64
u hart. od vrednosti	„ 9.280.—
Svega Din. 97.094.64	

IV

Ukupno stanje državne i depozitne gotovine

Kada se saberu salda ova dva partijska računa i to:

a) Po računu primljenog kredita saldo	Din. 3,604.638.18
b) Po računu depozita saldo	„ 97.094.64

Dobija se ukupan saldo od Din. 3,701.732.82

koji je pokazan i po dnevniku kase kao saldo na dan 29 marta 1936 godine. Prema tome su i sume partijskih računa ispravno pokazane.

Svi rashodi kako lične tako i materijalne prirode učinjeni su na zakonu, budžetu i odnosnim rešenjima i naredenjima s toga su u potpunosti odobreni zajedno sa rešenjem III br. 655/36 o angažovanju dinara 3,604.638.18 po budžetu za 1935/36 kao i rešenjima III Br. 478, 2862/35, 150, 171, 341, 22, 293, 308, 531, 369 i 409/36, 262/36.

Administrativni odbor na sednici svojoj od 29 marta 1936 primio je ovaj tromesečni pregled kase, novčanih knjiga i dokumenata kao ispravan. Stoga je čast Administrativnom odboru predložiti Narodnoj skupštini da izvoli odobriti stanje u ovom pregledu i samim tim izdati razrešnicu odgovornim licima za račune od 1-I do 29-III 1936 pošto su računi za prethodno tromesečje već pregledani i odobreni od strane Narodne skupštine na X redovnom sastanku održanom 10-II-1936 godine.

Za Predsednika Administrativnog odbora,

Tod. M. Živković, s. r.

Za sekretara,

Duro Čejović, s. r.

NARODNA SKUPŠTINA
KRALJEVINE JUGOSLAVIJE

Finansijski odbor

X Br. 314

29 marta 1936 godine
u Beogradu

Gospodinu

G-nu STEVANU ĆIRIĆU,
Predsedniku Narodne skupštine

BEOGRAD

GOSPODINE PRETSEDNIČE,

Prema odluci Narodne skupštine, donetoj na XXVI redovnom sastanku od 28 marta 1936 god., Finansijski odbor na svojoj XX sednici od 29 o. m. uzeo je u pretres dostavljene mu izmene i dopune u predlogu Finansijskog zakona za budžetsku 1936/37 godinu, učinjene od Senata Kraljevine Jugoslavije.

Po završenom pretresu u Finansijskom odboru podneta su dva izveštaja, odborske većine i manjine, koje, na osnovu § 21 Zakona o poslovnom redu u Narodnoj skupštini, imam čast dostaviti Vam na dalji zakonski postupak.

Izvolite primiti, Gospodine Predsedniče, i ovom prilikom uverenje o mom osobitom poštovanju.

Predsednik Finansijskog odbora,
Mita Dimitrijević, s. r.

NARODNOJ SKUPŠTINI

Finansijski odbor Narodne skupštine, kome su odlukom Narodne skupštine, donetom na XXVI redovnom sastanku od 28 marta 1936 god., upućene na proučavanje izmene i dopune u predlogu Finansijskog zakona za budžetsku 1936/37 godinu, koje je Senat Kraljevine Jugoslavije učinio i dostavio Narodnoj skupštini u smislu čl. 64 Ustava i § 66 Zakona o poslovnom redu u Senatu, na svojoj XX sednici održanoj 29 marta 1936 godine, proučio je upućene mu izmene i dopune i odlučio da se upute Narodnoj skupštini, da ona neposredno reši: usvaja li te izmene i dopune ili ne.

Odboru je čast dostaviti Narodnoj skupštini svoje gornje rešenje sa molbom da po istom Narodna skupština donese odluku.

Za izvestioca određeni su: dr. Časlav Nikitović i Života Milanović.

29 marta 1936 godine
Beograd

Predsednik Finansijskog odbora,
Mita Dimitrijević, s. r.

(odvaja se)

Sekretar,

Miloje M. Rajaković, s. r.

Članovi:

Bogdan N. Ercegovac, s. r.; Spira Hadži-Ristić, s. r.; Nikola Zuber, s. r.; Ljubomir D. Božinović, s. r.; Sava J. Mikić, s. r.; dr. Časlav Nikitović, s. r.; Aleksandar Stanković, s. r.; Vladimir Kazimirović, s. r.; Borivoje D. Antić, s. r.; Života Milanović, s. r.; dr. Andrej Veble, s. r.; dr. Stevan Kraft, s. r.; Petar Bogavac, s. r.; dr. Jure Koce, s. r.; Cvetko Jeličić, s. r.; Novica Popović, s. r.

NARODNOJ SKUPŠTINI

Uz predlog većine Finansijskog odbora na izmene i dopune predloga Finansijskog zakona za 1936/37 godinu učinjene od strane Senata, podnosimo ovo:

odvojeno mišljenje.

Po odredbi čl. 64 Ustava, ako su učinjene kakove izmene ili dopune zakonskog predloga od strane Senata, Skupština ima sa tim rešenjem Senata da se saglasi ili da ga ne primi.

Kako su sve izmene i dopune, koje je Senat izvršio, umesne i opravdane, što je u punoj meri obrazloženo u diskusiji koja je vođena u Senatu, pa kako bi i Finansijski odbor Narodne skupštine predložene odredbe bio primio sa istim ovim izmenama, da je Finansijski zakon bio u Odboru pretresan, predlažemo Narodnoj skupštini, da izmene i dopune Senata u celosti primi.

Za izvestioca određen je g. Milivoje Perić, narodni poslanik.

Nikola Sokolović, s. r.
Jeremija Protić, s. r.
Josip Cvetić, s. r.

Ivan Prekoršek, s. r.
Dušan Ivančević, s. r.
Milivoje Perić, s. r.

Kao Pretsednik Finansijskog odbora, čast mi je izložiti svoje odvojeno mišljenje u sledećem:

Senat Kraljevine Jugoslavije, vršeći svoje ustavno pravo, a prihvativši predlog budžeta sa predlogom Finansijskog zakona za budžetsku 1936/37 godinu, učinio je u predlogu Finansijskog zakona izvesne izmene i dopune, o kojima, po članu 64 Ustava, ima da se izjasni Narodna skupština i o tome donese svoju neposrednu odluku da li usvaja ili ne usvaja učinjene izmene i dopune.

Mišljenja sam da se Finansijski odbor ne može sada upuštati u meritorno ispitivanje ovih izmena i dopuna, učinjenih od strane Senata, kad već ranije nije bio u položaju, niti mu je bila data mogućnost da, na vreme, opredeli svoje mišljenje, kako u pretresu budžeta u pojedinostima tako i u pretresu Finansijskog zakona.

Pretsednik Finansijskog odbora,
Mita Dimitrijević, s. r.

INTERPELACIJA

Dorda Jevtića, narodnog poslanika, na Pretsednika Ministarskog saveta i Ministra inostranih poslova o velikim prihodima koje prima Svetozar Tomić, senator, od Društva Crvenog Krsta kao njegov potpredsednik.

GOSPODINE PRETSEDNIČE,

G. Svetozar Tomić, senator Kraljevine Jugoslavije, direktor gimnazije u penziji je i potpredsednik Društva Crvenog Krsta.

Pored penzije i senatorskih dnevnica za g. Tomića se govori da prima kao potpredsednik Crvenog Krsta 12.000 din. na ime plate, pa se govori da mu Društvo Crvenog Krsta daje stan u naturi a da ima od istog Društva i automobil na raspoloženju.

Ja, Gospodine Pretsedniče, neću ulaziti u to kako se kupe prilozima za Crveni Krst, ali moram napomenuti da za Crveni Krst prilažu i najsirotniji građani ove zemlje pa zato ne mogu da se pomirim sa time da jedan senator, da jedan direktor gimnazije u penziji, kome Društvo Crvenog Krsta kao potpredsedniku daje stan i automobil, od istog prima i mesečnu platu.

Mene, gospodine Pretsedniče, interesuje, da li Vi smatrate da li je Crveni Krst državom povlašćena ustanova i da li Crveni Krst prima subvencije od države, pa ako je jedno i drugo, onda g. senator Tomić, shodno Zakonu o poslovnom redu u Senatu, ne može biti senator. Nameće se pitanje da li je novac kojim raspolaže Crveni Krst na ovaj način upotrebljen za svrhe za koje se je prikupljao. Zar danas u doba nezaposlenosti i kad glad i kriza do-

vode u pitanje poredak i mir u zemlji, jedna tako istaknuta politička ličnost, kao što je g. Tomić, sme primati novac koji je namenjen bednima? Ja sam slobodan, shodno Zakonu o poslovnom redu u Narodnoj skupštini, zamoliti Vas, gospodine Pretsedniče, da mi u Narodnoj skupštini izvolite odgovoriti:

1 — Da li Vam je poznato da li je istina da senator g. Svetozar Tomić prima pored penzije i senatorskih dnevnica, pored stana koji mu Crveni Krst daje i automobila koji ima na raspoloženju, i mesečnu platu od 12.000 dinara mesečno?

2 — Da li smatrate da je Crveni Krst državom povlašćena ustanova, pa ako je državom povlašćena, šta mislite preduzeti protiv senatora g. Svetozara Tomića, da bi Zakon o poslovnom redu u Senatu bio zadovoljen?

3 — Smatrate li da se novac skupljen za Crveni Krst na ovaj način upotrebljuje za svrhe za koje ga darodavci prilažu?

Izvolite, gospodine Pretsedniče, primiti i ovom prilikom izraze mog odličnog poštovanja.

28 marta 1936 godine
Beograd

Interpelant,
Dorda Jevtić, s. r.
narodni poslanik

INTERPELACIJA

Dorda Jevtića, narodnog poslanika, na Pretsednika Ministarskog saveta i Ministra inostranih poslova o protivzakonom učestvovanju u upravi povlašćene novinarske agencije „Avale a. d.” g. dr. Uroša Krulja, senatora.

GOSPODINE PRETSEDNIČE,

Saznao sam da je g. dr. Uroš Krulj, senator Kraljevine Jugoslavije i bivši ministar i ban u penziji, član Upravnog odbora povlašćene novinarske agencije „Avale a. d.”.

Kako je u Zakonu o poslovnom redu u Senatu tačno naznačeno da senatori ne mogu biti članovi državom povlašćenih zavoda niti ustanova u kojima država učestvuje kapitalom ili im daje subvenciju i da je dužnost senatora da se izjasni šta zadržava: članstvo u odborima pomenutih ustanova ili položaj u Senatu, ipak g. dr. Krulj, imenovan za senatora 6-IX-1932 godine, i do danas, protivno jasnim zakonskim odredbama zadržava i jedan i drugi položaj.

Ja smatram da ministarska penzija i senatorske dnevnice osiguravaju pristojan život g. dr. Krulju i da u današnje doba, kada se cela zemlja nalazi u

rdavom stanju, g. Krulju se ne može oprostiti niti se može i dalje gledati da sedi na dve stolice i prima tri prinadležnosti, te sam slobodan zamoliti Vas, Gospodine Pretsedniče, da mi shodno Zakonu o poslovnom redu u Senatu, izvolite dati odgovor na sledeće:

Da li Vam je poznato da je g. dr. Uroš Krulj član Upravnog odbora agencije „Avale a. d.” i šta mislite preduzeti te da Zakon o poslovnom redu u Senatu bude poštovan?

Izvolite, Gospodine Pretsedniče, i ovom prilikom primiti uverenje o mom osobitom poštovanju.

28 marta 1936 godine
Beograd

Interpelant,
Dorde Jevtić, s. r.
narodni poslanik

Šta je to? Skupština SR
datuma: 1936

